

Patagonie

CHILE

Coyhaique

AYSEN

ARGENTINA

Golfo San Jorge

El Chalten

**LOS
GLACIARES**

El Calafate

**CHILEAN
FJORDS**

Bahia Grande

**TORRES
DEL PAINE**

Puerto
Natales

Punta
Arenas

**TIERRA DEL
FUEGO &
CAPE HORN**

**CHILEAN
FJORDS**

Ushuaia

Patagonie

Patagonie. Magická krajina, jižní konec světa, brána do Antarktidy, ráj horolezců a paleontologů, pustina bez konce, země bičovaná větry, kraj ledu a ohně, domov tučňáků, kondorů a lam... Tak nějak se tento kout světa většinou označuje. Pro nás to byl výlet zorganizovaný narychlo, poměrně nepřipravený, krátký a koneckonců v podstatě nouzový, protože jsme původně chtěli jet do Peru. Příčinou všeho byly Olžiny únorové státnice a naše ochota ji před nástupem do zaměstnání a definitivním opuštěním rodného hnízda vzít na poslední rodinnou dovolenou. Vzhledem k okolnostem jejího studia, a zejména jeho prodloužení o semestr, nám vyšla tato „letní“ dovolená na zimu, čímž se zúžil výběr destinací v podstatě jen na jižní polokouli. A protože v Peru začátkem roku panuje období dešťů naprosto nevhodné k cestování, vyplynula z toho Patagonie poměrně přirozeně – je to místo, kde v únoru vrcholí turistická sezóna, je tam divoká příroda a není tam moc horko.

Co jsme nedocenili, byla doba potřebná k dosažení této destinace, dost neúměrně dlouhá k době, kterou jsme byli schopni dovolené věnovat.

neděle 7. února – pondělí 8. února

Na přelomu ledna a února tedy Olga složila státnice, Vojta ukončil semestr, my s Matesem jsme si splnili pracovní povinnosti a v neděli ráno jsme vyrazili do Prahy na letiště. Tam nám začalo cestovní inferno. Tříhodinový přelet do Madridu, pětihodinové čekání a o půlnoci nástup na sedmnáctihodinový přelet do Santiaga de Chile. První dotek nohy na jihoamerické půdě a další čtyřhodinové čekání na přestup. Původně jsme si říkali, že bychom si mohli prohlédnout Santiago. Pak jsme zjistili, že a) je letiště 30 km od města a b) jak vypadají jihoamerické fronty. Myslím, že kdyby se v dezorganizaci front uspořádalo mistrovství světa, bylo by santiagské letiště jasným favoritem. Po výstupu z letadla jsme museli absolvovat plných pět dlouhatánských čekání v rozřazovacích hadech čítajících stovky lidí a desítky minut pomalého posouvání vpřed. Vystáli jsme frontu na vstup na letiště, na vyzvednutí zavazadel, poté na vstup do země, vstup do vnitrostátního terminálu a nakonec na vstup do letadla. Za ty čtyři hodiny jsme kromě toho zvládli už jen vypít dvě rychlá piva a naučit se první španělské slovo, což byl pochopitelně steak. Španělsky se řekne churaskos, čte se to samozřejmě s „č“ na začátku a Čechům se to dobře pamatuje.

Poslední let měl mezipřistání v Puerto Montt, kde jsme museli strávit půldruhé hodiny, sedíce ve vydýchaném a přetopeném letadle. Bylo to zničující. Jedinou radost nám udělal vysloužilý chilský důstojník, kterého jsme v Santiagu před sebe pustili ve frontě a který nám během té pauzy přinesl ručně nakreslenou mapu míst v Ohňové zemi, kam určitě máme zajet – znal to tam z dob své vojenské kariéry.

I když je Punta Arenas dnes největším městem v jižní Patagonii, vznikalo za velkých porodních bolestí. První osadu zde založili Španělé roku 1584 pod názvem Nombre de Jesús, ale ta vzápětí proslula jménem Puerto Hambre, tedy Přístav hladomoru. Poslední osadníci byli natolik zoufalí, že se už po třech letech pobytu nechali „zachránit“ pirátem Cavendishem. Druhý pokus o osídlení provedla chilská vláda až o 250 let později roku 1848, ale jako jediné osadníky tehdy dokázala angažovat vězně. Skutečné osídlení zde vzniklo tedy až na začátku 20. století, kdy se město stalo centrem chovu ovcí.

Punta Arenas bylo zamračené, studené a velice severské, a to i přesto, že leží na jihu. Strohé krabicovité domy, jaké se staví v severních končinách Evropy, byly smíchané s koloniálními budovami z pevných dřevěných fošen, doplněnými arkýři nebo balkony. Občas se mezi nimi objevila i nějaká sklobetonová moderna. Břehy byly zaplněné vraky lodí a na nábrežích stály na každém rohu ukazatele s návodem, jak a kam prchat při vlně tsunami. Město bylo plné pobíhajících psů. Unaveně jsme se ubytovali, našli si hospodu, kde se uprostřed v prosklené kóji rožnili na otevřeném ohni tři berani, dali jsme si tam první churasky (nepřilíš dobré) a láhev chilského červeného (vynikající), zaplatili za to 90 tisíc pesos a odpotáčeli se do postele. Poslední dva dny byly opravdu ničivé.

úterý 9. února

Hned na ráno nám Mates nachystal zábavný program, i když trochu neplánovaně. Při kontrole svého batohu dospěl k závěru, že tam nemá vařič, a s přesvědčením, že jsme mu ho někam určitě ukryli, nás donutil několikrát vybalit, prohledat a předložit ke kontrole všechny naše věci. Po hodině horečné činnosti ho samozřejmě našel ve svém batohu v místě, kam se díval hned napoprvé. Pak už jsme se konečně mohli vypravit se na sever do Puerto Natales, kde jsme měli v plánu vyzvednout si s povolení na převoz auta do Argentiny, nakoupit jídlo na příští týden, doplnit sportovní výbavu a zahájit dovolenou. Jeli jsme tam lehce zvlněnou pampou, v níž převládala zvláštní šedo zelená barva – měla ji tráva, křoviska i voda, a to jak slaná, tak i sladká. Na pastvinách bylo

překvapivě živo, pásly se tam ovce, koně, lamy, nanduové, krávy a neuvěřitelné množství ptačích druhů, z nichž jsme většinu vůbec neznali. Kroužilo tam i hodně dravců a přímo u cesty jsme vyrušili obrovského kondora – když se líně odlepil od země, zdálo se, že právě odstartoval jumbo-jet. Provoz byl řídký, silnice kvalitní a osídlení mizivé. Svítilo slunce, foukal prudký ledový vítr a nízko nad zemí kvapem uháněly mraky. Bylo to takové klidné a děsně mrazivé a Vojta už při třetím vystoupení z auta zjistil, že značně podcenil oblečení.

Před Puerto Natales se objevily hory a pod nimi řídké lesíky tvořené nízkými pokroucenými stromy, které rostly šikmo po směru větru a byly úplně obrostlé lišejníkem. Docela jsem si dovedla představit, jak snadno tu v tom trvalém víchru vznikne požár.

Město Puerto Natales leží u nádherné romantické zátoky, která nese neméně romantické jméno Zátoka poslední naděje. Dal jí ho roku 1557 Juan Ladrilleros, který tudy hledal cestu do Magalhãesova průlivu. Když se podíváte na mapu, zjistíte, že ji asi měl raději nazvat Zátokou marných nadějí, protože po vodě je vzdálená stovky kilometrů jak od Tichého oceánu, tak od hledaného průlivu. Nicméně to jméno přece jen asi nakonec zafungovalo, alespoň co se týká nadějí na obživu obyvatel Puerta Natales. Město bylo založeno v roce 1911 jako přístav určený pro vývoz vlny. Jakmile obchod s vlnou upadl, našli nedaleko uhelné sluje. A když se vyčerpalo uhlí, přijeli turisté.

Puerto Natales bylo proti Punta Arenas klidné maloměsto tvořené nemnoha nízkými barevnými domky. Skoro v každém byla hospoda, lékárna nebo outdoorový sport. Dole město ukončoval rozbořený přístav s azurovou vodou, na níž plavaly kachny, čerňokrké labutě a hromada jiných ptáků, a za nimi na druhé straně rostly z vody zasněžené hory. Úplný ráj na zemi, nebýt toho ledového víchru. Chtěli jsme udělat rychlý nákupní výsadek zakončený v kanceláři půjčovny, kde pro nás měli mít nachystaný permit do Argentiny, a pak hned vyrazit dál. Místo toho jsme se seznámili s jihoamerickou realitou. Obchody v Chile totiž mají nepříjemně krátkou pracovní dobu od desíti do půl jedné, a pak až od tří do osmi, takže při našem příjezdu všechny zavřely. V autopůjčovně o nás nevěděli. Díky tomu jsme neplánovaně získali čas

na oběd a v jedné z mála otevřených restaurací jsme si dali denní menu, steak z tuňáka. Byl to obrovský, skoro syrový kus ryby, tak lahodný, že ho Mates s Vojtou, vášniví milovníci masa, vyhodnotili jako jeden z nejlepších v životě. V Jižní Americe, vyhlášené hovězím, to bylo dost neuvěřitelné.

Příjemně nasycení a aspoň trochu zahřátí jsme v kanceláři konečně získali povolení k přejezdu hranic a vyrazili na sever k největší turistické atrakci na chilské straně Patagonie, národnímu parku Torres del Paine. Cesta se z původní, trochu nudné pampy za chvíli začala zdvíhat do kopců, mezi nimiž se objevila jezera zbarvená od modré přes šedou až k bílé, stejně rozmanitě barevné říčky a mezi nimi pastviny přerušované lesíky. Míjeli jsme stáda ovcí, lam i skupinky nanduů. Foukal neuvěřitelně silný vítr a při focení nás shazoval a rval nám z rukou dveře od auta. Mraky nám nad hlavami letěly tak rychle, že i přes častý déšť převážně svítilo slunce, syté a zářivé, a nasvěcovalo studenou krajinu. Už jsem snadno uvěřila příběhu o prvních španělských osadnících, kterým vítr od břehu odehnal dosud nevyložené lodě se všemi zásobami a tak dlouho jim nedovolil vrátit se a přistát, že se nakonec musely vrátit zpět do Evropy. Noví obyvatelé Patagonie tehdy na břehu osaměli na několik dlouhých desetiletí, během kterých se tam žádné další lodě už neobjevily. Když se tam přece jen dokázaly dostat, našly na břehu skomírající osadu s pár posledními vyčerpanými a nemocnými lidmi a spoustou hrobů.

Navečer jsme dorazili do parku Torres del Paine. Na konci silnice tam byl velký hotel, rozlehlý kemp, mezi stromy roztroušené kopule ekokempu a několik skupinek chat. Mezi tím vším vládl lehký latinskoamerický zmatek – nikdo nevěděl, kde máme zaplatit, kam se nahlásit, v jediném obchodě sice prodávali hotdogy a zmrzlinu, ale neměli pečivo, hotel byl honosný, ale lezlo se do něj blátem přes kemp, jediná příjezdová cesta vedla po zlomeném dřevěném můstku, u odpadků posedávali napůl ochočení dravci. Kemp byl téměř bez vybavení, s neuvěřitelně špinavými záchody a sprchami. Každý, kdo přicházel od parkoviště, což bylo 90% lidí, musel přelézt přes tlustý kovový řetěz. Ale tekla tam dostatečně teplá voda, tedy aspoň v těch řídkých chvílích, kdy byly sprchy v provozu. Celkově to bylo to takové mile zmatečné. A byla tam děsná zima.

středa 10. února

V Torres del Paine se chodí tzv. W-trek, což je pětidenní trasa ve tvaru písmene W. V národním parku je zakázané kempovat mimo vyhrazená místa a kromě devítidenního okružního O-treku se chodí právě ono W, tedy trasa s třemi slepými konci. Jeden

vede ke skalním věžím Torres del Paine, které parku daly jméno, prostřední k ledovci Frances a poslední kolem jezera Grey ke stejnojmennému ledovci. Spojovací část vede kolem soustavy jezer a oba její konce by měl propojovat promyšlený systém autobusů a lodí, což není tak úplná pravda, jak jsme sami experimentálně zjistili.

Ráno jsme trochu zaspali a pak jsme se dost dlouho balili – první den to jde vždycky pomalu. Výsledkem bylo, že Mates poté, co jsme sbalili stany, do batohů si nachystali zásoby na tři dny a za nervózního zmatku to všechno naházeli do auta, rozhodl, že už je moc pozdě na zahájení tří denního treku a že si dáme jen jednodenní úvodní výlet do pravého ramene W, a pak přespíme ve stejném kempu. Na cestu jsme tedy vyrazili v devět ráno úplně nalahko a v hustém zástupu dalších turistů, který se za celý den (a vlastně i celý pobyt) bohužel moc nerozpustil. Celou cestu jsme předcházeli, pouštěli a míjeli v protisměru reprezentativní výběr všech ras a národů – vedli samozřejmě Chilané, což byl více či méně povedený mix španělských, anglických, indiánských a čínských předků, dále tam byli Američané, Němci, Francouzi, Japonci a občas i Češi. Všichni nás velice přívětivě zdravili a pouštěli před sebe, panovala tam taková klidná turistická pohoda. Ale i přesto nemám takové přeplněné výlety moc ráda.

První část W-treku byla nicméně úžasná. Pražilo slunce, skoro nefoukalo a světlo bylo neuvěřitelně ostré. Chodník rychle zahrnul do širokého erozního údolí, na jehož dně bouřil divoký potok napájený ledovci. Přes něj a několik jeho přítoků jsme za ten den přešli minimálně desetkrát po značně zdevastovaných dřevěných lávkách. Kolem kvetla spousta barevných keřů, poskakovali zpěvaví ptáci, hopkovali zajáci a nahoře kroužili orlové a další dravci. V polovině cesty byl v téměř kolmém svahu nad potokem umístěný první kemp s optimisticky nachystanými deseti dřevěnými plošinami na postavení stanů. Kolem nich se na šikmém stráni mezi stromy zuby nehty drželo několik desítek až stovek dalších stanů. Některé budily dojem, že majitelé v nich prostáli noc zapření nohama o vchod a ještě se museli bát, že přepadnou dopředu.

Kemp byl zanořený na okraji lesa, kterým se pokračovalo dál, dost prudce do kopce. Les vypadal jako dekorace hodně strašidelné pohádky, pohybující se na hranicích hororu. Stromy byly divoce pokroucené, řada jich ležela na zemi, jiné měly obnažené kořeny, prostě děsivá změť zkrouceného a vyběleného dřeva. Já ale mám takové prostředí ráda a v lese se mi moc líbilo.

Za chvíli ale bohužel stromy zmizely a zůstaly jen skály a suťoviska a cesta se zdvihla už opravdu kolmo nahoru. Současně se zatáhlo a začalo foukat. Pohled dolů do prosluněného údolí odha-

lil, že se nejedná o změnu počasí, ale spíš o trvalý místní stav. Asi po třičtvrtěhodině jsme se vydrápali k věžím Paines a konstatovali, že ty útrapy za to stály. Kruhové pleso obkružovaly opravdové skalní věže, které se tyčily až do výšky 2800 m. Byly opravdu

du impozantní – vzhledem k tomu, že jsme stáli asi jen 900 m nad mořem a uzoučké průrvy mezi skalami nebyly nad hladinou jezera nijak vysoko, je jasné, že označení „věže“ je zcela na místě. Nad námi kroužili orli, turisté si dělali selfíčka na kamenech a padali přitom do vody, mraky svištěly neuvěřitelnou rychlostí a zahalovaly vrcholky věží.

Cesta dolů byla docela otravná, protože lidí kupodivu neubyla a neměli jsme se už na co těšit. Postupně se ale oteplovalo, ale také chvilku i sprchlo. Cestou jsme se rozhodli, že obrátíme původní plán a zítra se svezeme autobusem k lodi, která vozí turisty na druhou stranu W-treku, a bez stresu se vrátíme pěšky zpět k autu. Plán to byl dobrý, ale brzy jsme zjistili, že v podmínkách Jižní Ameriky bude obtížně realizovatelný. Předně – nikdo ani v hotelu, ani v jednom ze dvou kiosků (což všechno byla místa inzerující organizaci autobusové dopravy) netušil, kdy a odkud autobus odjíždí. Vylučovací metodou jsme došli k závěru, že to pravděpodobně bude od jednoho z kiosků a nejspíš i v naprosto stejnou dobu, kdy o 15 km dál vyráží na cestu navazující katamarán.

Lehce zneklidnění tímto zjištěním jsme se vrátili ke kiosku s plánem se tam navečeřet, ale zjistili jsme, že právě zavřel. Když jsme tam dorazili o hodinu později, měl sice už zase otevřeno, ale pro změnu tam úplně došlo jídlo. Faktem ale je, že se Chilané při sdělování takovýchto turistických pohrom tváří natolik mile, že jim to člověk prostě musí odpustit. My jsme nakonec večeri uspokojivě vyřešili (přispělo k tomu velmi dobré víno, kupodivu koupené právě v onom kiosku) a s napětím, co nám přinese další den, jsme zalezli do stanů.

čtvrtek 11. února

Ráno jsme si přivstali a sbalili se tak, abychom byli u autobusu raději dřív, i když mi to přišlo dost zbytečné – byla jsem skálopevně přesvědčena, že pojede-li ten autobus vůbec, vyjede s velkým

zpožděním a pravděpodobně i úplně jinam, než bude mít napsáno. To jsem se ale spletla – autobus dorazil naopak s předstihem a byl velice moderní, pohodlný a dokonale čistý. Pravda je, že s předstihem i odjel. Vyklopil nás o pár kilometrů dál v hlavním informačním centru a řidič nám vlastnoručně přehodil věci do jiného autobusu, mířícího k jezeru Pehoé, po němž jsme se měli přesunout do cíle katamaránem. Cestou jsem sledovala lamy, pasoucí se ve vyschlých v jezírkách zarostlých trávou, a hlavně pospávala. U jezera Pehoé jsem tedy vystoupila dost zpitomělá a ospalá, a nebyla jsem sama, takže jsme se rozhodli dát si nejprve kávu v místním bufetu. Zpoza okna jsme sledovali, jak se davy lidí, chrlené sem autobusy z dalších destinací, v hustém dešti a silném větru prodírají k nekrytému přístavišti, a pak tam v té nepohodě stojí na rozblácené cestě frontu. Jakmile přijel trajekt, v klidu jsme zaplatili, postavili jsme se za ně a s velkým uspokojením, jak dobře jsme to čekání zvládli, jsme čekali na nalodění. Když na nás došla řada, plavčík těsně před námi natáhl přes chodník řetěz se slovy, že zbytek lidí pojedje až v příštím kole, což bude přibližně za čtyři hodiny. To nás vyvedlo dost z míry, měli jsme pro ten den naplánovaný docela dlouhý výlet na druhý konec W. Po dlouhé a vzrušené výměně názorů s čelem fronty, která proběhla ve španělštině, se chlápek zatvářil, jako že vlastně jen žertoval, a řetěz sundal. Dav se nahnul na palubu, která se povážlivě rozhoupala a poklesla, ale nakonec jsme v protivětru, za mohutného rozstříkávání vln, vypluli do deště a neztroskotali.

Když jsme dorazili na druhou stranu jezera, přšelo už docela kvalitně. Vlastně spíš lilo. Kemp u přístaviště vypadal velmi romanticky, choulil se mezi šedivou hladinou a zamlženými horami v místě, kde mezi prudkými svahy kopců ústilo hluboké zalesněné údolí. Barevné kopule stanů vypadaly na zelené trávě jako rozházená dětská stavebnice. Mezi nimi hopkali zajíci a rozstříkovaly se kapky vody. Vedle stál hotel s dost velkou hospodou a součástí kempu byla i zastřešená kuchyň a sociální zázemí, takže jsem se, s ohledem na počasí, rozhodli nejprve postavit stany, a teprve pak se vydat údolím k chatě Campamento Británico a ledovci Grey.

Jednou z nejcharakterističtějších dřevin na jižní polokouli je pabuk, jediný člen čeledi pabukovitých. Daří se mu od rovníkových oblastí Nové Guinei až po jih Ohňové země, a to už od dob, kdy byly zmíněné končiny ještě součástí Gondwany – zkameněliny pabuků se proto dají nalézt i v Antarktidě. Jinými slovy, v třetihorách si na nich hojně pochutnávali dinosauři. V Chile a Argentíně, ale i na Novém Zélandu je to i dnes stále dominantní druh lesních porostů. V Patagonii je nejčastějším druhem pabuk lenga, který sice může dorůst i 30m výšky, ale často se spíše jen plíží u země. Je mu totiž v zásadě jedno, jestli vyroste jako keř nebo strom,

a tvoří často jak spodní, tak i horní patro lesa. Jeho nejcharakterističtějším znakem jsou střídavé palisty se zvlněnými okraji, jen zhruba dvoucentimetrové a lehce voskované.

Cesta k ledovci byla ještě mnohem hezčí než ta včerejší, a to i přesto, nebo právě proto, že vedla spálenou částí národního parku. Požáry jsou totiž v této krajině, kde neustále vane prudký a nepravidelný vítr, velmi častou záležitostí, ale ta spáleniště se tak nějak ke krajině hodí. Ohořelé kmeny se vlastně ani moc neliší od zdravě rostoucích stromů, které jsou také tmavé, pokroucené a napůl položené na zemi. Navíc mají většinou tak maličké lístky, že to ani snad nestojí za řeč. Mezi spálenými kmeny byl aspoň pěkný výhled do kraje a dostatek místa pro zářivě vybarvené bílé a modré zvonky. V údolí pod námi se občas objevilo protáhlé a rozbourené jezero. Jak jsme se blížili k ledovci, na jeho hladině se začaly objevovat plovoucí kry a shora na nás pršel nejen déšť, ale i četné vodopády. Ale hlavně tam v té slotě s námi nešli skoro žádní jiní lidé.

Na chatu Británico jsme dorazili mokří, promrzlí a hladoví. Trochu jsme tam oschli, trochu se ohřáli a trochu se i najedli, ale to opravdu jen trochu, protože tam měli k dispozici už jen jediný sendvič. A taky nám sdělili, že cesta zpět se uzavírá v šest, což je za půl hodiny. Sice nám moc nebylo jasné, jak chtějí takové uzavření chodníku v lese uskutečnit technicky, ale raději jsme si ledovcový splaz prohlédli ve zrychleném režimu – stejně zrovna

pršelo tak hustě, že se led topil v mlze. I tak ale byl ledovec impozantní – vyhrnul se s mlhy nahoře jako gigantická lavina, kousek před vodní hladinou narázil na masivní černý kopec, obtočil se kolem něj z obou stran, a když nechal jeho černou špici trčet uprostřed, vrhnul se mu po bocích do vody. Fotit se ovšem v tom dešti nedal.

Zpět jsme vyrazili až po šesté, ale žádná závora ani stráž na začátku chodníku nebyla. Navíc asi v půlce cesty přestalo pršet a vysvitlo slunce, právě včas, abychom z poslední zatáčky v dálce zahlédli ozářený ledovec, konečně zbavený mlhy. Nakonec jsme za to odpoledne našlapali 26 km a naučili se mít rádi patagonský vítr – než jsme se dostali zpět do kempu, úplně nám vysušil promočené šaty.

Po návratu jsme zjistili několik skutečností. Především zde pro několik stovek stanů a příslušný počet jejich obyvatel byly pouhé čtyři záchody a tři sprchy. Kuchyňka s jídelnou byla úplně přecpaná lidmi, kteří si navzájem připalovali rukávy benzinovými vařiči, polévali záda instantní omáčkou a zasedávali židle. A vedle v hospodě měli slušný výběr vína. Rozhodli jsme se tedy, že si dáme víno, počkáme, až frmol v kuchyňce utichne, a v noci si uvaříme v klidu večeři. Plán to byl dobrý, ale měl jisté slabiny. Tak například kuchyňka se v deset večer zavírala na noc, což bylo asi pět minut poté, co jsme do ní s vařičem a pořádným hladem dorazili. Dál tam s námi dorazila poměrně početná skupina lidí, kteří měli stejně hloupý nápad jako my. A navíc ta první skupina jídelnu ještě neopustila. Tedy, večeři jsme si nakonec uvařili, a dokonce ji i dokázali sníst pod střechem, ale bylo to napínavé. Místní uklízeč četa do nás celou dobu strkala smetáky, shazovala nám hadrem věci ze stolu a několikrát se dokonce pokusila odebrat nám jídlo z ruky a zahodit ho do koše. To se jim sice nepodařilo, Vojtovi se jídlo prostě sebrat nedá, ale zato se jim povedlo vyhodit nám náhradní příslušenství k vařiči a slabším povahám ve skupině (Olze a mně) i docela pokazit chuť k jídlu.

Venku před jídelnou nás ale vztek přešel. V mrazivém vzduchu nad našimi hlavami svítily miliony hvězd, dole uvnitř barevných kupolí stanů zářily lampy a mezi nimi se ve stínech plížili nějakí noční tvorové. V přístavu šplouchaly vlny a na vrcholcích hor svítil čerstvý poprašek sněhu. Vystáli jsme si frontu na záchod a šli spát.

pátek 12. února

V noci sice ještě několikrát přšelo, ale ráno nás vzbudilo slunce a stany nám v prudkém větru uschly rekordním tempem. My jsme se díky tomu rekordním tempem sbalili a rozhodli se bez dalšího zdržování a bez snídaně vyrazit na cestu. Plán trochu pokazila Olga, která trvala na tom, že před cestou musí použít toalety, a strávila stáním ve frontě víc než půlhodinu. I tak jsme ale na střední část slavného W-treku vyrazili toho rána jako úplně první a téměř celé dopoledne jsme si užívali chodník jen pro sebe.

Bylo to trochu jako cestovat kolem světa. Nejprve jsme šli vypálenou krajinou připomínající jižní Španělsko. Pak se stromy zazenaly a okolí začalo připomínat spíš oblast Středozemního moře. Břehy jezera Nordeskâlôid, navzdory názvu, vypadaly díky bílému písku a azurové vodě jako bychom se přenesli někam do Karibiku. V závěru cesty jsme se od jezera vzdálili, mezi kopci ubylo stromů a zdálo se, že jsme se pro změnu dostali do severního Skotska. Úplně nakonec začala krajina připomínat pustý Island. Stejně in-

ternacionální byly i místní názvy. Po včerejší Britské chatě jsme minulí chaty pojmenované Italská a Francouzská. Kopcům, jezěrům a říčkám zjevně dávali jména objevitelé z celého světa: vedle sebe tam ležel Nordeskjöld, Castillo, Skottsberg, Pehoé, Este, Indio, Olguín, Erasmo a poněkud záhadná hora Ostrava.

I samotná cesta byla neobyčejně různorodá – lezli jsme po úbočích, pohodlně se procházeli po plážích, klopytali skalnatými koryty, šplhali nahoru a dolů, obcházeli houštiny, pozorovali ptáky.

Nejluxusnější byl ovšem výhled. Vpravo se přes mnohá jezera s hladinami zabarvenými od blankytně modré až po černou otevíraly pohledy dolů do kraje, vlevo se nad námi tyčily vysoké hory, ledovce, průrvy a bouřící koryta potoků. Jedinou vadou toho dne bylo, že jsme za chvíli vypadali jako zájezd invalidů. Matěsa rozbolela kyčel, Vojtu

trápily achilovky, Olga měla už od včerejška tak odřené paty, že raději šla celý den v sandálech, a mě jako vždy rozbolela záda. Kempy byly naprosto nevybavené a v těch dvou, které měly alespoň nějaké zázemí, neprodávali vůbec žádné jídlo. Nás to nijak netrápilo, jídlo jsme si nesli vlastní, ale měla jsem dojem, že to některé návštěvníky docela zaskočilo – vzhledem k tomu, že se ta trasa běžně chodí více dnů, by se to s úspěchem mohlo inzerovat jako účinný odtučňovací kurz.

My jsme pět dnů plánovaných na W-trek vlastně stáhli na tři. Sice jsme vynechali střední část W k ledovci Frances, ale zato jsme trasu k ledovci Grey včera absolvovali dvakrát – většinou se tam totiž jezdí po jezeře Grey lodí. Podle toho jsme taky na konci dne vypadali. V oblasti u laguny Inge se naše vzájemná komunikace se smrškla na sdělování, koho co a kde bolí. Těsně před kempem Torres se ale ukázalo, že jiní jsou na tom ještě mnohem hůř – na konci silnice, v místě, kam ještě dokázalo dojet auto, čekala sanitka a posádka dalekohledem vyhlížela pacienta. Zda šel po svých, nebo ho tam nesli, to jsme neviděli. A ani jsme to nehodlali zjišťovat, protože, jak překvapivě, začalo hustě pršet. To byla ona pověstná poslední kapka, která nás přiměla k tomu, že jsme se rozhodli protentokrát ubytovat v hotelu. Dva dny před tím jsem si říkala, že je docela divné, když ten hotel postavili tak daleko od příjezdové silnice až za kempem. Teď mi došlo, že ho

tam zřejmě umístil opravdu dobrý psycholog – uvidíte-li po pěti nebo deseti dnech moknutí a zmrazání jako první věc pohostinně otevřené dveře do hotelu, asi také přestanete zvažovat, jak nekřesťanské ceny tam po vás budou chtít.

Což v podstatě chtěli, i když za to odvedli odpovídající služby. Apartmán byl velký, pohodlný a hlavně dobře vytopený, večere fantastická a koupelna natolik rozlehlá, že jsem tam vyprala a usušila všechny naše zapocené hadry. Mokřý kemp s frontou na sprchu mi připadal jako mizející noční můra.

sobota 13. února

Ráno náš apartmán vypadal trochu jako pokoj v lazaretu – obě děti kulhaly, já jsem se nedokázala ohnout pro batoh a Mates, i když se tvářil statečně, měl také trochu potíže s pohybem. Faktem je, že jsme za dva a půl dne ušli 70 km poměrně složitým terénem s celkovým převýšením 2700 m, z toho jsme 30 km nesli plnou plnín. Kdybychom měli už něco nachozeno, byly by to hračka, ale tohle byl vlastně první výšlap po příjezdu a po předchozím opulentním vánočním lenošení.

Po kratší hádce ohledně dodržování časového rozvrhu jsme vyrazili do Argentiny. Byla hned za rohem. Stání na hraničním přechodu, kterého jsme se docela báli, proběhlo nečekaně hladce, čtyři fronty nám zabraly jen hodinu času a nekonala se žádná prohlídka ani vyplňování dotazníku. Prostě pohoda. Až na to, že začalo pršet a už toho dne nepřestalo.

Patagonie je souhrnný název pro nejjižnější část Jižní Ameriky, která má rozlohu zhruba milion čtverečních kilometrů a je zakončená souostrovím Ohňová země. O toto území se dělí dva značně znepřátelené státy, Chile a Argentina. Hned od počátku 19. století, kdy oba vyhlásily nezávislost na Španělsku, vedly o toto území trvalé spory hraničící s vojenskými konflikty. Dnešní hranice se podařilo ustálit až roku 1902, ovšem v poněkud nešťastné podobě. Argentina sice vlastní východní, atraktivnější polovinu Ohňové země, ale území je odtržené od zbytku státu, protože celý Magalhãesův průliv patří Chile. Chile naopak sice připadl kontinuální pás západního pobřeží, nicméně se jedná o území natolik protkané průlivy, fjordy a horami, že se tudy po zemi na jih také dostat nedá. Generál Pinochet kdysi podnikl pokus vybudovat pozemní spojnici – nezpevněnou autostrádu Carretera Austral, ale jeho snaha ztroskotala na březích hned několika velkých fjordů. Při pozemním cestování Patagonií se tak neobejdete bez neustálého překračování státní hranice. Zajímavostí je, že územní spory nyní oba zúčastněné státy přenesly na jih a svorně si činí nároky

na přílehající výsek Antarktidy včetně Jižního pólu. Zejména Chile tak má trochu problém s výrobou a umístěním map, protože papír s poměrem stran 1:100 se v rozumném měřítku dá na stěnu ve svislé poloze pověsit opravdu velmi obtížně.

Obě celnice byly od sebe asi 2km daleko a hraniční cedule stála uprostřed. V tom místě se také prudce zhoršila silnice – v do té doby perfektním makadamu se objevily koleje a díry. Zahnuli jsme na sever k národnímu parku Los Glaciares, který sousedí s Torres del Paine a je považován za jednu ze dvou největších jihoargentinských turistických atrakcí. Kupodivu tam vedla pořád nezpevněná silnice, jen chvílemi vystřídaná perfektním asfaltem. Víc o cestě říct nedokážu, protože jsme jeli tak nezajímavou pampou, v níž nebyly ani výraznější kopce, ani osídlení, ani zvířata či vodní toky, že jsem ji skoro celou prospala.

Původně jsme chtěli dojet na sever do El Chaltén, což je východiště výletů na třítisícovku Fitz Roy, ale pak nám došlo, že nám dochází benzín a cestou zřejmě není jediná čerpací stanice. Zahnuli jsme tedy na západ do El Calafate, městečka na jižní straně Los Glaciares, a tím pádem úplně změnili plán na několik následujících dnů. Vzhledem k vytrvalému dešti jsme si řekli, že se nám na vícedenní pěší výlet právě teď moc nechce, takže se v El Calafate ubytujeme a podíváme se tam na ledovec Perito Moreno. Nejspíš jsme udělali moc dobře. První, co jsme z El Calafate uviděli, byla totiž obrovská fronta aut, čekajících na benzín. Začalo nám docházet, že asi budeme mít trochu problém. Našli jsme sice další pumpu, tam to ale nebylo o nic lepší, takže jsme se poslušně zařadili do fronty. Nebyl to tak úplně ztracený čas, v rámci čekání jsme si obešli okolní ubytovací zařízení a v jednom z hostelů jménem Flamenco (plameňák) si domluvili a zaplatili nocleh. Tedy já s dětmi, Mates se pomalu posouval s autem směrem k pumpě a my jsme ho jen chodili průběžně informovat. V hostelu jsme se také dozvěděli, že benzinová krize je způsobená kombinací místního hudebního festivalu, jakési neidentifikované stávky a argentinské reality – i bez festivalu je to tam prý docela častý jev.

Naházeli jsme věci na pokoj a hned jsme vyrazili k ledovci. Za vjezd do národního parku jsme zaplatili nehorázné 2000 korun (v přepočtu samozřejmě) a s pocitem, že za tu cenu by měli ledovec servírovat na stříbrném podnose, jsme k němu parkem jeli další půlhodinu.

Stříbrný podnos se sice nekonal, ale jako by se stalo. Popravdě nám před Peritem údivem klesla brada, a to už jsme ledovců viděli pěknou řádku. Představte si černé, lehce zasněžené hory, ze kterých se dolů do jezera řítí obrovská masa bílého a modrého ledu, téměř nezaprášeného, 75m vysoká a 5km dlouhá. Tenhle

rozjetý ledový vlak (vlastně je to jeden z nejrozjetějších na světě, protože v zimě narůstá o 7cm denně), dorazí k jezeru, projede jím a narazí na protější břeh. Jezero tak rozdělí na dvě poloviny a ta ucpaná se pochopitelně začne plnit vodou. Když hladina vystoupá o nějakých 30m, zvítězí voda nad ledem, prorazí

hráz a odcválá do moře. Tohle všechno dělá už asi sto let v nepravidelných intervalech od 2 do 30 let. Celý proces jsme pochopitelně za tu hodinu, kterou jsme tam strávili, neviděli, ale zato jsme v přímém přenosu sledovali praskání čela ledovce, odlamování obrovských kusů ledu a jejich pád do vody. Zvukové i vizuální projevy byly fascinující. K tomu ty pitoreskní tvary, jaké dokáže vytvořit jen příroda – ledové věže, okna, oblouky, skluzavky... Navíc jsme tu podívanou měli víceméně privátní, což je dost rarita – většinou tam prý stojí obrovské fronty aut u vstupu a počet diváků na chodnicích tomu odpovídá. My jsme tam ale dorazili navečer a v silném dešti, což snížilo množství návštěvníků skoro na nulu.

V El Calafate jsme zjistili, že argentinské ceny za jídlo a léky jsou nehorázně (zhruba trojnásobné než u nás) a bankomaty fungují jen omezeně, popravdě spíš vůbec nefungují. Ty, co byly ochotné se s námi bavit, trvaly na nesmyslném denním limitu, který by při těch cenách stačil na denní výdaje pro jednoho, velmi skromného člověka. Částku, kterou bychom zaplatili večeři pro čtyři, jsme si vystáli až u čtvrtého bankomatu a tou dobou už se fronta na benzín táhla celým městem a v centru se křížila s tou, co vedla od druhé pumpy. Pořád pršelo a my jsme byli rádi, že nemusíme moknout v kempu. Hostel Flamenco nám za 110 dolarů (amerických) dodal pohodlný dvoupatrový a velice útulný apartmán.

neděle 14. února

Ráno už nepršelo, naopak pražilo slunce a El Calafate se plnilo lidmi a chystalo na hudební festival. Rozhodli jsme se raději rychle vypadnout směrem k horám. Na břehu jezera Argentino se popásaly kachny, husy a dost překvapivě i plameňáci. My jsme jako první návštěvníci toho dne vstoupili do muzea ledovců, ultramoderní betonové stavby, která zvenčí vypadala jako rozeklané čelo splazu. Mysleli, že to bude rychlá povinná zastávka, udělaná spíš kvůli Vojtovu studiu geologie, ale bylo to tak zajímavé a rozmani-

té, že jsme tam ztvrdli do oběda a pod střechou tak strávili jeden z mála opravdu slunečných a teplých dnů. Ale v Patagonii se podle počasí program prostě nedá plánovat, protože jedinou jistou věcí v předpovědi je fakt, že rozhodně nebude odpovídat skutečnosti.

V El Calafate jsme pak na třetí pokus vybrali další peníze (ve dvou prvních bankách došla hotovost), nakoupili jídlo a prošli několik sportů, protože mně se rozbily sandály a Matesovi při řízení zasmrádly tenisky a potřeboval zlepšit ovzduší v autě přezutím do pantoflí. Obchodů tam byla opravdu hromada, byly přečpané zbožím a měly nehorázné ceny. Docela rádi jsme město opustili a vyrazili na sever do El Chaltén. Natankovat se nám už nepodařilo, přestože fronta zmizela, na pumpě totiž došel benzín.

Cesta na sever vedla hezkou krajinou, pampa byla lehce zvlněná, občas přerušena blankytně modrým jezerem nebo klikatou řekou a na obzoru pomalu rostly rozeklané andské třítisícovky. Shodli jsme se, že jsme krásnější hory asi nikdy neviděli – štíty byly velice příkré a ostře zubaté, mezi nimi se dolů prodíraly ledovce a nahore do nich v rychlém sledu narážely podivně utvářené mračky. Kopcům bezkonkurenčně vévodil majestátní štít Fitz Roy, hora tak prudká a ostrá, až se zdála neskutečná.

Přestože je štít Fitz Roy vysoký „pouhých“ 3405m, je vzhledem k obtížnému tvaru a ještě obtížnějším povětrnostním podmínkám považován za jeden z nejtěžších horolezeckých oříšků na světě. Doporodé jméno Chaltén, tedy Kouřící hora, jeho podstatu asi vystihuje nejlépe. Kvůli k namrzající skalní stěně, ze které v trvalých poryvech víchru stále odpadávají nebezpečné bloky ledu, byl výstup na vrchol až do roku 1952 považován za nemožnou záležitost. Pak na něj uspořádali prvovýstup Francouzi Lionel Terray a Guido Magnone a jakkoliv je svou přízní zaštitil v médiích sám prezident Perón, prvního muže ztratili už při přechodu potoka cestou k hoře. Následující tři týdny pak bouří vynášeli nahoru ztenčující se zásoby a čekali na lepší počasí. Vlastní výstup po závěrečné skalní stěně jim pak trval tři dny a jeho závěr proběhl v prudké bouři za pomoci fixních lan a značných neshod mezi oběma horolezci o tom, zda to vzdát, nebo ne. Nakonec vrcholu dosáhli a dokonce se i dokázali vrátit živí dolů. Později tento podnik charakterizovali slovy: „Fitz Roy je asi nejobtížnější hora, jaká byla až dosud dobytá.“

V místě, kde z jezera Viedma vytéká ven řeka La Leona, jsme zastavili ve stejnojmenné prastaré estancii, která tam stála už v době, kdy si v okolních bankách vybírali za pomoci pistolí a dynamitu hotovost Sundance Kid a Butch Cassidy. Za utržené peníze si v La Leoně prý koupili nocleh. My jsme si tam koupili kafe a citronový koláč a vsadím se, že jsme za to zaplatili mnohonásobně

víc, než ti dva před námi za ubytování, večeři a dámskou společnost. Estancia si na nich postavila sympatickou reklamu, stěny má polepené jejich zatykači a fotkami a pořád vypadá, jako by tam ani moc turistů nejezdilo.

Těsně před El Chaltén se nám podařilo natankovat téměř bez fronty, stáli jsme jen za bandou deseti motorkářů. Městečko bylo založené teprve roku 1985 a čistě turistické. Bylo tam jen pár kempů, hospod a obchodů se sportovním vybavením a turista s batohem na zádech tam byl živočišný druh hojnější dokonce víc než pobíhající pes, a to už je v Patagonii co říct.

Ubytovali jsme se v kempu přímo uprostřed města. Na rozdíl od chilských kempů tam tekla teplá voda plných 24 hodin denně, ale co se týká čistoty a počtů sociálního zařízení ku kapacitě kempu, nebyla na tom Argentina o nic lépe. Na druhou stranu byl kemp poloprázdný (přestože byl víkend), takže to zase taková havárka nebyla. Navíc byla naproti přes cestu skvělá hospoda, ve které jsme si dali první argentinský steak, víno, pivo, zkrátka jsme se tam poctivě přecpali. Že se venku zatím děsně ochladilo a vítr získal rychlost 60 km/hod, začalo být víceméně nepodstatné.

Večer jsme zjistili, že spíme vedle Čechů. Byla to už třetí rozpoznatelná skupina, což svědčí o tom, jaké množství nás tam jezdí. Češi v kempu řešili problém s dvěma zatoulanými batohy, o které přišli někde na letišti a museli si znovu nakoupit všechno jídlo a půjčit vybavení. Kupodivu byli poměrně veselí a nechali se odeslat na steak do hospody.

Večer zesílil vítr tak, že házel s autem a mokré stany sklápěl až k zemi.

pondělí 15. února

Vzbudili jsme se do nádherného dne plného slunce a tepla. Předjarní dojem jen trochu kazily ostré poryvy větru, které nás celou noc budily a ráno ještě nabyly na síle. Sbalit v tomto prostředí věci na dvoudenní trek byl tak trochu úkol pro storukou bohyni Kálí, ale nakonec se nám kupodivu podařilo většinu věcí nacpat, kam patřily. Aspoň nám to tak tehdy připadalo, ale později jsme zjistili, že Olze přitom odplachtily nové goretexové kalhoty takovým tempem, že si toho nikdo z nás nevšiml. Už jsme se s nimi nesetkali.

Cesta do hor předčila všechna moje očekávání. Hned za městem si to s největší rozhodností namířila přímo do skal a výhledů na okolní třítisícovky a ledovce. Pohled to byl nádherný, i když ne moc povzbudivý, protože vrcholy hor byly zcela zahalené mraky a Fitz Roy nám ukázal jen nohy. Vyšplhali jsme k laguně s opti-

mistickým názvem Capri, kde začalo pršet a poryvy větru dosáhly rychlosti 80 km/hod. Přepřšky na nás ve stále pražícím slunci padaly po zbytek dne a vysvětlily poněkud záhadnou předpověď počasí, která slibovala pro celý den jak slunečno, tak i deštivo. Do kempu Poncenot jsme dorazili už v poledne a uprostřed lesa lemuujícího řeku jsme si tam postavili stany. Kemp byl vybavený jen několika suchými záchody (a lopatou s návodem, že pokud by někdo preferoval dřepění v lese, má si to po sobě všechno zakopat). Pak už tam byla jen řeka, sloužící jako umývárna i zdroj pitné vody – i zde byl návod, že mytí se má provozovat níž po proudu. Mezi stany to vypadalo trochu jako v drůbežárně, protože kempem se volně a na dosah ruky procházely desítky dravců zvaných karančo – vybírali tam odpadky, nebo spíš zásoby, které si za ně označili, a to zcela bez ohledu na to, zda je původní majitel ukryl v batohu, či jen lehkomylně odložil.

Schovali jsme si batohy, a zejména jídlo, do stanů a jen nalehko vyběhli o 500m výš ke splazu ledovce Fitz Roy a jezeru De Los Tres. Fitz Roy ani další kopce se neukázaly, zato začalo prudce

lít. Nahoře se však i v rámci omezeného výhledu otevřela nádherná podívaná. Z mlhy padal dolů do rozbouřeného jezera obklopeného skalami ledovcový splaz v tyrkysově modrých kaskádách. Na druhé straně se ven z jezera pro změnu řítily prudké kaskády horského potoka, ve vichřici z nich vystříkovala voda na všechny strany. Dole

v bočním údolí se otevíral pohled na další jezero a další splaz. Nádhera. Až na to, že než jsme dokončili prohlídku, byli jsme mokří na kost, protože jsme si, ukolébaní sluncem a větrem, které nás po celý den sušily v rekordním čase, ani jeden nevzali nepromokavé kalhoty. Promočení jako jediná unikla Olga, které nebylo moc dobře, a raději se vrátila zpět dolů hned po prvním pohledu.

Národní park Los Glaciares byl založen už roku 1937, výrazně dříve než většina z obcí v této oblasti. V roce 1981 ho zapsali na seznam přírodního dědictví UNESCO – na rozloze 4,5 tisíce km² chrání řadu opravdových unikátů. Kromě třítisícovek Fitz Roy a Cerro Torre je jeho hlavním klenotem jihopatagonské ledovcové pole, což je po Antarktidě a Grónsku třetí největší pevninský ledovec světa, složený ze 47 velkých a řady menších ledovců (vč. Pe-

rita Morena u El Calafaté). V nižších polohách se v parku dají najít pabukové pralesy, dvě obrovská jezera, Argentino a Viedma, zabírající 2500 km² plochy, a na východě unikátní suché stepi. Většina parku je návštěvníkům nepřístupná.

Cestou zpátky jsme díky větru zase uschli a slunce nás ohřálo, takže jsme se rozhodli dát si před večeří ještě čtyřkilometrový výlet k vyhlídce na jeden z menších ledovců, Piedras Blancas. Olga s námi opět nešla a opět prohloupila. Cesta byla mnohem snazší a vedla po rovině jedním z nejkrásnějších lesů, které jsem kdy viděla. Tvořily ho pabuky, obrostlé velice drobnými temně zelenými lístky. Zřejmě aby odolaly prudkému větru, v mládí rostou ve formě hustých keříků, ze kterých se časem stanou zhruba pětimetrové stromy s několika pokroucenými kmeny a ještě pokroucenějšími větvemi. Protože šlo o národní park, pokácené stromy tam zůstávaly ležet, takže dole na zemi se válela hustá zmeť starých kmenů a větví. Řada stromů přitom pád přežila, opřela se o lokty a pokračovala dál v růstu. Lesem ale přitom bylo dobře vidět, protože střední výšku vítr pravidelně uklízel, což jsme ten den zažili v praxi. Provázely nás tak silné poryvy víchru, až to občas budilo dojem, že se na nás řítí dobře rozjetý rychlík. Když se přihnál, nezbylo, než se pevně zapřít a doufat, že mě to neporazí nebo že nedostanou po hlavě některou letící větví. I přes veškerou snahu mě ten víchr několikrát doslova shodil na zem.

Vyhlídka na Piedras Blancas byla úžasná. Na protější straně údolí padal mezi kopci blankytně modrý ledovcový splaz zakončený řadou mohutných vodopádů a rozbouřeným plesem, z něhož se v hustých sloupech zdvihala vodní tříšť a budila dojem, že jezero hoří hladina. Myslím, že v Los Glaciares bych dokázala strávit několik měsíců a pořád by se mi to neokoukalo.

Sotva jsme se stačili navečeřet, prudce se ochladilo a občasné dešťové spršky přešly do vytrvalého deště. Zalezli jsme tedy do stanů už v osm a poslouchali stále sílící bušení kapek na plátno. Kempovali jsme pod stromy, jejichž větve vedly vodu dolů způsobem, který budil dojem, že nám na stan někdo močí. Bylo to dost zneklidňující.

úterý 16. února

Ráno jsme zjistili, že neprší, nefouká a že jsme spali plných 12 hodin. To bylo fajn, horší bylo, že venkovní teplota klesla minimálně o deset stupňů a místo dešťových kapek na nás shora padaly sněhové vločky. Rozklepaně jsme sbalili vlhké stany a vyrazili na další cestu, okruhem zpět k autu. Já jsem se trochu zahřála jen ve chvíli, kdy jsme zjistila, že na dně sáčku s jídlem, ve kterém jsem se od rána opakovaně hrabala, sedí obrovský, asi sedmicentimetrový pavouk. Chvilí se o mě pokoušel infarkt, ale když jsem si představila komplikovanou dopravu do nemocnice, raději mě to přešlo.

První část trasy byla velmi příjemná, šli jsme pořád tím krásným lesem podél dvou podlouhlých jezer Madre a Hija, která od sebe dělila jen úzká hráz s výškovým rozdílem pouhých 10m. Hlavně ale tudy vůbec nikdo nechodil. To bylo opravdu fajn, protože turistické chodníky v Patagonii jsou úzké a plné lidí a neustálé uhýbání, usmívání a zdravení je poněkud únavné. Na konci druhého jezera byla nádherná písčiná pláž, která by, kdyby nesněžilo, přímo zvala ke koupání.

Když jsme došli na odbočku k jezeru Torre, lidé se zase objevili v původním počtu. Na křižovatce jsme si pod stromem nechali batohy a vyšplhali se k jezeru, které mělo nabízet krásnou vyhlídku na ledovec Grande a okolní hory včetně slavné Cerro Torre. Nám však nabídlo jen pohled do mlhy a hustější sněžení. Naštěstí ale kombinace srážek a větru fungovala stejně jak včera, takže sníž se na zemi neudržel a celkově byl příjemnější než včerejší vlhký déšť. Vítr téměř přestal a občasné slunce celkem úspěšně poráželo studený vzduch.

Historie dobytí 3133m vysoké hory Cerro Torre je příběhem tak temných vášní, že ve srovnání s nimi jsou Shakespearovi hrdinové jen nudní úředníci. První pokus o výstup byl uskutečněn v roce 1959, zato hned dvěma italskými skupinami současně. První expedice, jíž se účastnil Cesare Maestri, se z Itálie vydala rozvážně lodí. Cestou však zjistili, že letadlem tam právě zamířila i druhá expedice, ve které byl Walter Bonatti. Ti dva spolu měli jakési nevyřízené účty z předchozích výprav a navíc i aktuální neshody ohledně práva na vlastnictví mapových podkladů. Výstup se brzy zvrtil na šílený, sebezničující závod. Horolezci z obou expedic si divoce najímali letadla i volská spřežení a jedině, na čem se dokázali shodnout, bylo rozdělení výstupové trasy – první expedice stoupala na vrchol z východu, druhá od západu. Nedokázala to ani jedna z nich. O rok později se Maestri vrátil a eskaloval touhu po dobytí hory do polohy „vrchol, nebo smrt“. Výsledek

byl očekávatelný – při sestupu po západní straně strhla lavina Maestriho partáka z vrcholové dvojice, a ten zmizel i s batohem, ve kterém byl údajně fotografický materiál z vrcholu. Maestri však podal natolik nepřesný popis horní části trasy, plný nesrovnalostí a chyb, že vznikly důvodné pochybnosti o tom, že na vrcholu vůbec kdy byl a hora byla i nadále považovaná za nedobytou. V roce 1970 podnikl další pokus ze západní strany jeden z členů původní druhé expedice, jediným výsledkem však bylo posílení pochybností o Maestriho prvovýstupu. Ve stejnou dobu to znovu zkusil i Maestri, pro změnu od východu, tentokrát vybavený kompresorem na vrtání nýtů. Skončil 450m pod vrcholem. Ještě tentýž rok se vrátil a po připravené trase vystoupal 20m pod vrchol, kde stanul na skalním podkladu pod převisem sněhové čepice s vysvětlením, že sníh se k hoře nepočítá. Již podruhé se prohlásil za dobyvatele hory a již podruhé jeho titul nebyl přijat – jednak prý nestál na nejvyšším bodě a jednak postup za pomoci vrtáčky většina horolezců neuznává. První nezpochybnitelný výstup tak uskutečnil po západní stěně až v roce 1974 Ferrari, člen původní druhé expedice. Východní stěna byla slezena o dva roky později a její účastníci jen potvrdili pochyby o Maestriho věrohodnosti.

Když jsme si dole na křižovatce opět nasazovali batohy a Vojta na nás volal, jestli chceme vidět krásného brouka, jedna z okoljoudoucích dvojic, které nás před tím pozdravily španělsky, česky prohlásila, že by ho rádi viděli taky. Zasmáli jsme se a vyměnili si informace o cestě a já si říkala, že jsme takto museli minout a nepoznat opravdu hodně krajanů.

Dolů jsme šli kolem řeky Fitz Roy, což byla divoká a malebná řeka, po včerejším horku a následném dešti pěkně rozbouřená. Docela mě překvapovalo, že přestože její tok sledujeme dolů, chodník stoupá pořád nahoru. Záhada se vysvětlila až kousek nad El Chalténem, kde se otevřela vyhlídka Margarito, nabízející pohled dolů do hlubokého kaňonu s malebným vodopádem. Pak už jsme jen slezli k autu, snědli všechny zbytky zásob, které tam byly k dispozici, a rozhodli se, že je ještě docela brzy, takže to stihneme na noc do El Calafaté. Jak jsme se začali vzdalovat od hor, objevilo se nádherné zlaté slunce a mraky nám zůstaly za zády. Okolní krajina se zbarvila zvláštními odstíny – tráva v popředí byla žlutá, za ní leželo zelené jezero, vzadu se tyčily fialové kopce. Stromy rostly jen okolo nemnohých estancií, krajinu však ozvláštnily bludné balvany a skalní vývěry, vrstevnaté jako monumenty někde v Arizoně. U cesty přistál obrovský kondor a z majestátního vládce vzduchu se rázem změnil na poplašeně hopkajícího krocana. Přes cestu přeběhl maličký pásovec, který vypadal jako tělesně postižený ježek. Na silnici občas zápolila s větrem plně na-

ložena skupina cyklistů a vypadala, že přemýšlí o tom, kde najde nejbližší nádraží.

V El Calafate jsme se ubytovali opět v hostelu Flamenco a dokonce jsme tam dostali i stejný pokoj. Ze známosti nám doporučili skvělou restauraci Pura Vita, specializovanou na tradiční jídla. Sice jsme skoro tři čtvrtě hodiny čekali na vstup, ale určitě to stálo za to. Jídlo bylo trochu matoucí. Martin s Vojtou si objednali dušené jehněčí, Olga guláš podávaný v dýni a já bramborový koláč s masem. Donesli nám čtyři úplně stejné zapékací misky – ty pánské vypadaly jako koláč (jehněčí bylo zapečené v těstě), Olžina miska uvnitř skrývala dýni a já jsem v míse měla něco, co vypadalo jako bramborová kaše namazaná na maso, ale koláči se to rozhodně nepodobalo. Ale asi to je jen otázka terminologie, jídlo bylo velice chutné. A k tomu tam měli samozřejmě skvělé červené víno, což je asi jediná věc, která je v Argentině opravdu levná.

středa 17. února

Jak už je v Patagonii zvykem, střeďeční počasí bylo zase úplně jiné. Bylo zamračeno, velmi chladno a větrno (to je asi jediný stálý povětrnostní prvek). Vydali jsme se na jih do Ohňové země, neboli Tierra del Fuego. Cesta vedla trochu nezajímavou pampou, kterou občas zpestřovala jen zvířata – kromě dravců, požírajících mrtvolky na silnici, jsme viděli lamy, ovce, krávy, nanduy, často následované hejnem mladých, a dokonce i několik šakalů. Dalším zpestřením byly časté silniční kontroly – stanice s omezeným průjezdem, kde nás většinou zastavili a dlouze na nás španělsky mluvili. Podle úspěšnosti, s jakou jsme předstírali naprostou nechápavost, nás buď pustili, nebo nám důkladně zkontrolovali všechny doklady. Musím říct, že jako člověk, který vyrostl v policejním státě, jsem na takové postupy silně alergická. Zejména v případě, kdy policisté vykazují všechny znaky nadřazené arogance, což proběhlo bohužel ve většině případů.

Jinak tam nebylo opravdu nic. Veškeré obce sestávaly z obrovské křížovatky a jednoho či dvou domů a první větší osadou bylo až Rio Galego, dost nevzhledná díra plná plotů, automobilových vraků a nízkých baráků seskupených kolem monstrózních kasáren. Povedlo se nám tam ale bez fronty natankovat, a tak jsme si Galego nakonec vlastně úplně zamilovali.

Magalhãesovým průlivem jako první Evropané propluli členové Magalhãesovy výpravy při svém hledání cesty kolem světa. Jako dlouho hledaný průjezd do Tichého oceánu jej rozpoznali 1. listopadu 1520, a protože to bylo na Dušičky, nazvali ho průlivem Všech svatých. V nadšení z objevů svého mořeplavce ho však poz-

ději přejmenoval španělský král na Magalhãesův průliv. Španělé zde na konci 16. století založili první osadu, ale v 17. století oblast ovládli Holanďané a v roce 1843 celé území zabrala Chile. Průliv je dlouhý 570km, místy úzký jen 3km, a přestože je vzhledem k počasí plavba mezi členitými břehy, ostrými skalami, mělčinami a silnými proudy krajně obtížná, až do stavby Panamského průplavu v roce 1914 představoval hlavní spojnici mezi Atlantským a Tichým oceánem. Na jeho dně proto leží stovky vraků. Dokonce i dnes, v době satelitní navigace, mají větší lodě v některých místech za povinnost najmout si při plavbě lodivody.

Pro překročení Magalhãesova průlivu bylo potřeba přejet hranice zase zpět do Chile a vzít to v nejužším místě u Punta Delgada pendlovacím trajektem. Vzhledem k tomu, že Ushuaia je už zase v Argentině, znamenalo to dvojí zdouhavé a chaotické překonávání hranice. V přívozu jsme ale měli pro jednu obrovské štěstí a nejspíš jsme překonali světový rekord v rychlosti nalodění. Přijeli jsme totiž k molu, u kterého stála poloprázdná loď, na niž právě najíždělo poslední auto v řadě, takže jsme tam v podstatě bez brzdění vjeli také, za zadkem se nám přibouchla nájezdová rampa a loď odplula. Než jsme zaplatili jízdné, vypili kafe a snědli párek v rohlíku, byli jsme v Ohňové zemi.

První dojem byl velmi pěkný a docela jsem začala chápat, proč tam první lidé vážili cestu z pevniny, i když to bylo ještě o kus víc na jih, což v těchto končinách znamená blíž k pólu a nesnesitelné zimě. Oproti ploché pusté polopoušti, která se táhla na pevnině, zde mírné kopečky obklopovaly svěže zelené údolí plné trávy, vody a zvířat. Po nějaké době se ale charakter krajiny vrátil do normálu a cesta byla zpeštěná už zase jen nezpevněnou silnicí a mračny prachu.

Po skoro 200km jsme dojeli k Argentině, opět si vystáli po třech frontách na každé straně hranice a získali tak do pasu deváté rázítka za tento zájezd. Tahle hranice byla zajímavá snad jen tím, že obě celnice byly od sebe víc než 10km daleko a v prostoru mezi nimi bylo neobyčejně živo – pásala se tam obrovská stáda krav, koní i ovcí, potulovaly se lamy a dvě z nich nám překřížily silnici závodním tryskem doplněným velmi efektním přeskokem přes

oba ploty lemující cestu – nebýt těch jejich divných velbloudích čumáků, vypadaly by jako plnokrevní závodní koně.

Za celníci ještě chvílku pokračovala ta nezáživná plochá krajina, ale po zhruba dalších dvou hodinách jsme dorazili k jezeru Fagnano, a tam se začaly dít věci. Na obzoru se objevily hory, vedle nás zvlhly krajinu nízké kopce a dřeviny. Současně se opravdu vážně zatahlo. Jak se hory přibližovaly, kopce i stromy se zvyšovaly a nebe mračilo, až jsme zjistili, že jedeme kouzelnou přírodou plnou divokých kopců, hustých pralesů, krouticích se řek, jezer a mokřin a také v hustém dešti a silné vichřici. Vypadalo to úžasné, ale nevypadalo to na vícedenní výlet.

Ushuaia leží na jižním konci největšího ostrova v Ohňové zemi na břehu kanálu Beagle, který je vedle Magalhãesova průlivu druhou spojnici mezi oběma oceány. V tomto případě to však snad už ani nestojí za řeč – dál na jih je jen pár menších ostrovů, a pak už otevřené moře a Antarktida. Ushuaia se díky souřadnicím 54°48'57 jižní šířky a 55 tisícům obyvatel chlubí označením nejjižnější město na Zemi, ale, jak už je to v Patagonii zařizeno, o titul s ní soupeří chilské Puerto Williams, které leží na 54°55'48 jižní šířky, ale zato disponuje pouhými 2700 obyvateli. V obou případech to však znamená, že je tam zatracená zima. Ushuaia byla založena roku 1884 za účelem bezpečného zajištění argentinských vězňů, kteří v žádném případě nesměli uprchnout. Vědlejším produktem tohoto projektu bylo vybudování nejjižnější železnice světa a naprosté vytěžení zdejších lesů. Vězení bylo zrušeno v roce 1947 a od té doby Ushuaiu ovládají turisté.

Ushuaia v té panenské přírodě vypadala jako nepěkný bolák – při příjezdu od pevniny se totiž jako první objevila změř dílen, přístavišť, aut a turistů. Samotné město se ale rozkládá nad zátočinou, většinu ulic má vybudovanou v americkém pravoúhlém systému a vzhledem k prudkému svahu kaskádovitě členěnou jako v San Franciscu. Charakterizovala bych ji jako směsici turistů, místních lidí, obchodů, hotelů, hospod, aut, lodí, letadel a jihoamerického brajglu.

V tom zmatku se nám povedlo ubytovat se až na několikátý pokus, a to v levném a dost špinavém hostelu, kde jsme získali jeden z mála pokojů s vlastní sociálkou. Jinak v té maličké místnosti byly už jen dvě postele, skříň a jedna palanda, na chodbě značný provoz ke společným sprchám a problematická hygiena. Moc jsme se tam nevešli, ale zato jsme o dva rohy dál objevili skvělou hospodu.

Předpověď počasí na další dny byla, mírně řečeno, mizerná.

čtvrtek 18. února

Do půl šesté ráno jela pod okny velmi hlučná diskotéka, po jejím skončení se nějakou dobu rozjížděly s mohutným túrováním motorky, a pak začalo hustě pršet. Vstali jsme tím pádem pozdě a zjistili, že na nás nezbyla zaplacená snídaně. Popravdě jsem za to byla ráda – když jsem se podívala na stav hygieny ve společenské místnosti, která byla zároveň i kuchyní a spíží, přešla mě docela chuť tam cokoliv strčit do pusy. Najedli jsme se v kavárně o blok dál, ale faktem je, že jsme tímto krokem posunuli naše původně levné ubytování do úplně jiné cenové dimenze. Navíc ani v jednom ze zařízení nebrali karty a my tak stáli opět před problémem chybějící hotovosti.

Problém jsme odsunuli na později a vyrazili na západ od města do národního parku Tierra del Fuego. U vstupu jsme zaplatili zmenšující se hotovostí a po nezpevněné cestě vjeli do hlubokých lesů protkaných potoky, říčkami, jezery a mořskými zálivy. Aby voda náhodou někde nechyběla, padala chvílemi i shora. Spolu s teplotou 6°C to nebylo nic moc, ale aspoň příliš nefoukal vítr, tedy na místní poměry.

Ohňová země je název pro souostroví na samém konci Jižní Ameriky o celkové ploše přes 70 tisíc km². Největším ostrovem je Isla Grande, zabírající zhruba 50 tisíc km², a další stovky až tisíce menších ostrovů. Dnes zde trvale žije asi 110 tisíc lidí, z toho 90% v argentinské části. První lidé však přišli do Ohňové země už před 8 tisíci lety v době, kdy ještě ani neexistoval Magalhãesův průliv. Vzhledem ke stabilnímu podnebí, kdy se průměrné teploty pohybují od 9°C v létě k 0°C v zimě, zde přežívali poměrně úspěšně až do příchodu Evropanů, i když si občas museli jídelníček zpestřovat lidským masem. Nicméně Magalhães zde zaznamenal hojné osídlení a název Ohňová země mu dal podle četných ohňů, které viděl planout jak na ostrovech, tak na indiánských kánoích.

Národní park nabízí několik moc pěkných kempů (což jsme bohužel před tím nevěděli), minimálně dvě hospody (které jsme ne navštívili) a nespočet chodníků různé délky a obtížnosti. Je moc hezký, i když náš první dojem byl poměrně otravný. Když jsme dorazili na konec silnice, zjistili jsme, že na parkovišti pro zhruba dvacet aut se pokouší zaparkovat přes deset autobusů a mezi nimi se motá několik stovek důchodců plus jedna početná náboženská skupina neurčitého vyznání. Chaos zvyšoval velitel parkoviště, který se pomocí píšťalky pokoušel umístit jeden z autobusů do mezery určené spíš pro moped. Byli jsme z toho dost otrávení a dokonce jsme chvíli i zvažovali, že odjedeme, ale naštěstí se vzápětí ukázalo, že se pouze jedná o výměnu pasažérů na obrovské lodi podnikající okružní plavby. Ve chvíli, kdy to všechno

po zemi i po vodě zase odjelo, se kolem rozhostil klid a znovu začali zpívat ptáci.

Pro začátek jsme si tedy dali kratičkou procházku k údajné bobří hrázi, abychom zjistili, že letáky, dodávané se vstupenkou v info-centru, s typicky argentinskou bezelstností zastaraly tak před deseti lety a neshodují se ani s mapou, ani s informačními tabulemi. Podle mě si bobři staví hráze kvůli vodě, a pokud je za hrázi suchý trávník, nejsou v pořádku buď bobři, nebo autor letáku. Nicméně procházka to byla krásná a vzhledem k tomu, že se výrazně zlepšilo počasí, naladila nás na další aktivitu.

Vrátili jsme se autem kousek zpět, k pobřeží kanálu Beagle, kde je u přístaviště tak zvaná pošta na konci světa. Pod tímto honosným jménem se skrývá stylová boudička stojící na kůlech nad vodou a vevnitř polepená bankovkami snad všech zemí světa (ano, i českou stokorunu tam mají). Vevnitř ještě stylo-

vější chlápek s licousy typu Franz Josef prodává nádherné pohledy a známky a dává na ně fantastická razítka. Jako nejfantastičtější se ovšem ukázaly ceny, což Mates zjistil při placení a dost mu to pokazilo náladu – v jakémsi nadšení z toho prostředí jsme nakoupili asi 10 pohledů, aniž bychom si předem zjistili, že každý vyjde zhruba na 200 Kč. Tím pádem nám nezbyla hotovost už ani na večeri.

Mates nás pak i s pohledy vyhnal ven a nenaloženě zavelel k odchodu – na odpoledne nám naplánoval osmikilometrovou trasu podél pobřeží. Problém s tím, že mořský břeh většinou netvoří okruh (pokud zrovna nejste na velmi malém ostrůvku), jsme vyřešili tak, že pánové odvezli auto na opačnou stranu a vydali se mně a Olze naproti, doufajíce, že se uprostřed potkáme. Výlet to byl příjemný, pobřeží bylo nádherné a moře tak azurově modré a prozářené zlatým sluncem, až jsem měla dojem, že jsem se ocitla v Karibiku (samozřejmě za předpokladu, že by tam teplota klesla k nule a nad vodou by se tyčily zasněžené kopce). Těsně ke břehu sahal rododendronový prales plný ptáků, na občasných loukách se pásala stáda koní, na vodě plavaly kachny a labuť s černými krky a pobřeží bylo plné mušlí.

Klíče i auto se nám kupodivu podařilo předat, i přes fakt, že v parku, jako na většině území Patagonie, nebyl telefonní signál a ces-

ta se občas rozpojovala na četné chodníčky či se úplně ztrácela ve zmešti skal. Šťastně jsme se pak vrátili do prosluněné Ushuaie, která najednou opravdu vypadala jako „nejjižnější letovisko světa“. Na můj vkus je tam ale toho jihu přespříliš – když jsme vystoupili z auta, ofoukl nás ledový vzduch tak, že nám zatrnuly zuby. Nezahrál nás ani obligátní argentinský běh po místních bankomatech, které byly jak bez peněz, tak i bez nálady bavit se s našimi platebními kartami. Uspěli jsme až v šesté bance, takže jsme nakonec měli i na večeři. Pak už jen zbývalo pokusit se sbalit si bez úhony čtyři batohy na ploše půl metru čtverečního a za zahajovacích zvuků diskotéky jsme mohli jít na kutě.

pátek 19. února

Ranní počasí sice nebylo nic moc, a ani předpověď nebyla příliš povzbudivá, ale plán je plán a my jsme měli v plánu dvoudenní trek k průsmyku Ovieia. Abychom se vyhnuli dlouhému pochodu přes Ushuaiu, seběhli jsme dolů k přístavišti a vzali si taxi. Na první pokus se nám sice vnucovali provozovatelé malých minibusů, ale protože neuměli anglicky a nebyli se s námi schopní domluvit na zítřejším návratu z opačného konce kopců, přešli jsme ke stanovišti taxiků. Zde jsme zjistili zajímavou skutečnost, a to, že mnohem pružnější a pohodlnější služba stojí jen třetinu ceny včetně spropitného. Taxikář Hector sice také neuměl anglicky, ale inteligentně si nechal místo odjezdu ukázat na mapě a úspěšně v nás vzbudil dojem, že snad dokonce i chápe, kde nás má zítra večer vyzvednout. Provezl nás okrajovým slumem Ushuaie, kde se pod stromy krčily domky poslepované z vlnitého plechu, prken, hobry a jiných kusů materiálu, zcela obklopené vraky aut a smečkami psů. Zkušeně dojel až k závoře přehrazující silnici, kde nás vysadil.

Pokračovali jsme pak po té cestě pěšky dál podél dost vodnatého potoka, který se prodíral údolím na zadní straně hor tyčících se nad Ushuaiou. Silnička se postupně zúžila na cestu, chodník a pěšinu, ale stále byla perfektně udržovaná – přestože jsme procházeli plnohodnotným pralesem, v němž byly četné polomy, někdo tam velice dobře zapracoval s motorovou pilou. Jeho práci jsme ocenili u jednoho úplně čerstvého polomu, kde jsme na velice krátkém úseku přelézali popadané kmeny velice dlouhou dobu. A vůbec jsme ještě netušili, co nás čeká zítra. Krajina měla oproti pevninské části Patagonie jeden obrovský rozdíl, byl tam nadbytek vody. Říčku, kterou jsme sledovali, napájely spousty potoků, kolem se tvořily husté bažiny, louže a mokřady. Vegetace byla díky tomu neuvěřitelně bujná – pampelišky dosahovaly výšky půl metru, jetel třiceti centimetrů a kromě toho tam kvetla spousta

kytek, které jsem ani neznala. Všechno to uzavíral hustý příkrov drobnolistých pabuků.

A pak tam byli bobři. Hned první přehrada mě opravdu ohromila – asi půldruhého metru vysoká hráz nekompromisně překřížila chodník a donutila nás hledat si cestu blátem pod nádrží. Ta byla spíš široká než dlouhá, hráz totiž překvapivě tvořila její delší stěnu, protože v tomto místě potok v mělkém údolí prudce zahnul doleva. Z vody trčely vybělené mrtvé stromy, podle nichž, jak jsme brzy zjistili, se taková bobří přehrada dá poznat už z dálky. Voda přetékala po celé délce přes vršek hráze, ale spodní část byla utěsněná stejně dobře, jako by ji projektoval inženýr-vodohospodář.

Z míry mě ale nejvíc vyvedla kreativita a přizpůsobivost bobrů místní situaci. Když jsme o kus dál narazili na další hráz, bylo to v užším místě údolí a hráz tam tvořila krátkou stranu hodně protáhlé vodní hladiny. Tentokrát byla aspoň čtyři metry vysoká a uprostřed měla prohlubeň pro přepad. Viděli jsme těch

hrází pak ještě víc, ale každá byla postavená podle úplně jiného projektu. Nevím, kde bobři studují vodní stavby, ale škola je to evidentně dost dobrá a podporuje kreativitu.

Bobr kanadský je třetí největší hlodavec, dorůstá délky zhruba 80cm (plus 30cm ocas) a až 25kg váhy. Nepromokavá srst s hedvábnou podsadou, záklopky na uzavření uší i nozder, mžurky na očích, plovací blány a plochý ocas pokrytý šupinami, to vše z něj dělá živočicha dokonale přizpůsobeného k pobytu pod vodou, kde bez nádechu vydrží až 15 minut. Šupinatý ocas bobrům slouží nejen jako kormidlo a pohon, ale také si do něj ukládají tukové zásoby a jeho plácnutím na hladinu hlásí zbytku rodiny blížící se nebezpečí. Rodinu tvoří kolem 10 jedinců, což jsou rodiče a jejich poslední dva vrhy – o mláďata totiž pečují dva roky. Živí se kůrou, pupeny a listím mladých větví, zejména osik a topolů, ale i řady jiných stromů, které si na zimu ukládají pod zamrzlou hladinu. Kvůli většímu objemu vody si v případě potřeby staví hráze a vytvářejí i velmi rozsáhlé nádrže – největší byla nalezená v Kanadě a dosahuje 850m délky. Podle okolností si bobři navíc uprostřed postaví občas z větví a bláta hrad s několika podvodními vchody a větracími otvory, ale pokud je břeh dostatečně vysoký, vyhrabou si obydlí pod zemí. V Jižní Americe nejsou bobři pů-

vodním druhem. V roce 1940 bylo v Ohňové zemi do volné přírody vypuštěno 25 párů a do roku 1990 se jejich populace rozrostla na plných 100 tisíc jedinců. Tehdy se jim také podařilo překonat Magalhãesův průliv a dostat se na pevninu. Názory na jejich pobyt v této části světa se pohybují od radikálního „všechny vystřelit“ až po konstatování, že jejich stavby vlastně pomáhají přežití a rozšíření řadě původních druhů stromů i zvířat. Bobři na tuto problematiku mají jednoznačný názor a vesele se množí dál.

Po několika hodinách potok náhle zahrnul doleva na kopec a začal se proti nám řídit soustavou kaskád a vodopádů. Pro nás to pochopitelně znamenalo začít šplhat nahoru, což bylo o to horší, že mírný déšť, který nás celou cestu opakovaně zkráplěl, přešel do celkem poctivého lijáku. Vzhledem k blížícímu se večeru a stavění stanů jsme se navlékli do nepromokavého oblečení, tedy až na Olgu, která o nepromokavé kalhoty přišla pod Fitz Royem.

V hustém dešti jsme se vydrápali pod vrcholová skaliska a zahrnuli po úbočí doprava směrem k plesu del Caminante, u kterého je v této části národního parku povoleno kempovat. Celou cestu jsme nepotkali jediného člověka a v kempu stál jediný osamělý stan, v němž spala celkem mladá Francouzka. Nějakým způsobem, který nám nedokázala uspokojivě vysvětlit, se jí podařilo přijít o svrchní vrstvu stanu a byla teď ubytovaná jen ve vnitřním plášti, jehož převážnou část tvořila moskytiéra. Měla přes ni přehozený igelit a poměrně smířeně s osudem se chodila ohřívat na slunce v těch kratičkých chvílích, kdy se mu podařilo prorazit mraky a zrovna nepršelo. Říkala, že dokonce uvažuje i o tom, že by se po pětidenním pobytu v horách vrátila mezi lidi. Byla to docela drsňačka.

Kemp jsme navzdory mizernému počasí vyhodnotili jako naše nejhezčí jihoaamerické ubytování. Byl umístěn v poměrně uzavřeném údolí, okolní skály ho dobře chránily před větrem. Jezero bylo kruhové, z jedné strany napájené dvěma divokými potoky, z nichž jeden padal dolů efektním vodopádem, z druhé strany se voda řítla průrvou dolů do údolí za bobry. Na jediném plochém místě mezi skálami, kde netekl potok, ani nečvachtala bažina, rostl dost neuvěřitelný les sestávající převážně z vodorovných kmenů. Něco takového by měli nabízet ve všech kempech – vzhle-

dem k počasí jsme ty živé klády použili jako sedátka, stolky, lehátka i kuchyňskou linku.

Večeři se nám podařilo připravit i sníst bez výraznějšího zmoknutí a dokonce nám zbyla i chvilka na krátkou procházku po okolí. Ta byla opravdu kratičká – pokud člověk nechtěl plavat nebo šplhat nahoru po skále, zvládl celý prostor obejít během pár minut.

Do stanů jsme zalezli už po deváté. Mates, jako vždy, vzápětí zjistil, že si zapomněl vzít knížku, a tak nevrle zavřel spacák a usnul. Po půlnoci začalo vytrvale pršet.

sobota 20. února

Lilo celou noc a stanem zmítaly silné poryvy větru. Často jsem se budila a myslela na Francouzku, chudinka musela být úplně zmrzlá a promoklá na kost. Když si ale Mates šel v půl šesté ráno do deště ulevit, potkal ji, a prý vypadala docela vesele. Ale možná ji jen rozveselilo, že si jí rozespalý Mates všiml až ve chvíli, kdy jí málem pomohl pohorky.

Pršet přestalo až po deváté, což nám dalo vítanou záminku válet se ve stanu nezvykle dlouho. Vstali jsme však vlhčí a promrzlí a shledali, že oba potoky, které bylo nutné při odchodu přejít, mají teď hladinu vody dobrého půl metru nad kládami tvořícími můstky. Francouzka už byla pryč.

Otřepali jsme stany od vody, sbalili si všechny provlhlé a dvakrát tak těžké věci a začali řešit, jak se dostaneme zpět. Voda v potocích však našťastí mezi tím už trochu opadla, takže jsme se přes ně dostali bez pádu a dokonce i bez mokrých bot. Vzápětí se znovu dalo do vydatného deště. Šplhali jsme nahoru do sedla krajinou, jaká se v našich končinách vyskytuje ve výškách nad dva tisíce metrů – kolem nás byly jen skály, sutě a sněhová pole, Matesova GPS však neukazovala ani 800 m n. m. Nahoře pramenil doslova pár metrů pod vrcholem sedla potok a během několika málo metrů už nabyl na síle natolik, že bylo opravdu potřeba si dobře promyslet, kudy a jak ho budeme přecházet.

V sedle se do nás také opřel vítr v neuvěřitelně silných poryvech. Zapírala jsem se proti němu, jak to šlo, ale i tak mě v jednu chvíli odnesl bokem z cesty takovým tempem, že se mi podařilo přitisk-

nout se k zemi a chytit se všemi čtyřmi až ve chvíli, kdy mi opravdu vážně hrozilo, že skončím v potoce.

Za sedlem se doleva otevřelo dlouhé ledovcové údolí, na jehož dně se uprostřed lesa klikatil potok, teď už velmi vydatný a přerušovaný četnými bobřími hrázi. Shora na ně byl moc

krásný pohled a jen jsem litovala, že nemám dalekohled – takhle z dálky bych možná i nějakého bobra uviděla dřív, než zajede pod hladinu. Moc jsem nechápala, proč cesta vede nahoře pod skalami, těsně nad hranicí horké kleče, kterou zde tvořily staré známé drobnolisté pabuky. Klopýtala a klouzala jsem šikmým suťoviskem a nadávala na ignoranci stavitelů té cesty. Situaci jsem pochopila až ve chvíli, kdy cesta konečně sestoupila dolů do pralesa a stromy opět narostly do několikametrové výšky. Zde totiž stezku nikdo nenavštívil s motorovou pilou. Následkem toho se náš postup přes polomy rázem zpomalil tak, že jsme následující kilometr šli víc než hodinu, a k tomu, samozřejmě, začalo opět lít jako z konve. Šplhala jsem po čtyřech přes obrovské klády, jiné jsem podlézala mazlavým blátem, klouzala a padala jsem při obcházení těch opravdu neprůchodných částí a snila o tom, jak si v Ushuai dám pivo a pořádný kus masa, nebo si aspoň ze zad sundám ten těžký mokrý batoh.

Asi po dvou hodinách a dvou kilometrech jsme konečně doklopýtali k lépe udržované části cesty, která nás nakonec vyvedla na louku s výhledem na sluncem prozářenou Ushuaiu. Cestou k silnici jsme se trochu usušili a ohřáli, a když pro nás přijel Hector, zablátili jsme mu sněhobílé auto už jen částečně.

I když to z mého líčení možná tak úplně nevypadá, zpětně jsme ten výlet vyhodnotili jako ze všech nejhezčí. Krajina nad Ushuayou byla nádherná a kromě té zvláštní Francouzky jsme tam nepotkali vůbec nikoho. Tak divokou a čistou přírodu už dnes najdete málokde.

Krásné zážitky toho dne jsme zakončili konečně pohodlným ubytováním v hotelu Austral. Za cenu jen o 700 Kč vyšší, než chtěli za ten předchozí špinavý kutloch, jsme vyfasovali dvoupatrový apartmán s kuchyňkou, dvěma ložnicemi a obrovským obývacím, kde byl nejen dostatek místa na vysušení všech věcí, ale i nádherná vyhlídka na průliv Beagle. A dokonce tam ani pod okny nepořádali v noci žádnou diskotéku.

neděle 21. února

Na neděli nám v hotelu domluvili a zarezervovali zájezd s cestovkou Piratravel k velké kolonii tučňáků. Autobus bohužel odjížděl už v 7.45 ráno, a tak jsme naše lehce zdevastovaná těla museli vyprostit z postelí zatraceně brzy. Po zkušenostech s argentinským přístupem k podnikání a životu vůbec jsme si od toho nic moc neslibovali, o to víc nás ten zájezd mile překvapil. Autobus odjel opravdu na čas, sice úplně plný turistů, ale zato se dvěma opravdu schopnými průvodci, kteří celou půldruhou hodinu cesty na východ k zastávce Harberton bez přestání podávali výklad střídavě ve španělštině a angličtině, a dokonce i dokázali erudovaně odpovídat na otázky.

Historie indiánů v Ohňové zemi je ještě smutnější než historie jejich severních příbuzných. Přes tvrdé přírodní podmínky tam žila řada kmenů, které si přirozeně rozdělily pole působnosti, a jejich příslušníci se ve vzájemné shodě zabíjeli navzájem jen natolik, aby udrželi přirozenou rovnováhu. Například na mořském pobřeží v četných fjordech a průlivech operovali Yámanové, kteří v létě bydleli na prostorných kánoích, v zimě v proutěných chýších a celoročně se živili tuleni a škeblemi. Právě u nich nabyli „kulturní“ Evropané přesvědčení, že patagonští indiáni jsou natolik primitivní, že chodí nazí – v kožešině se škeble ze dna moře samozřejmě dají vyzvedávat jen těžko. Snaha anglických misionářů o jejich zcivilizování spolu s epidemií spalniček a tuberkulózy (importovanou týmiž misionáři) zredukovaly jejich počet na necelou stovku evidovanou při sčítání v roce 1911. Na konci 20. století žila už jen jediná žena hovořící původním jazykem. Odvěkými nepřáteli (a lovci) Yámanů byli Selknamové, robustní lidé a urputní bojovníci živící se lovem lam ve vnitrozemí. Jejich konec nastal spolu se zavedením chovu ovcí, protože za nic nechtěli pochopit, že jakkoliv se tyto divné a pomalé lamy loví lépe, k lovu určeny nejsou. Naopak v tu chvíli začali být určeni k lovu Selknamové a brzy byly sestaveny podrobné ceníky za uši či hlavu muže nebo mrtvou těhotnou ženu. V roce 1911 jich přežívaly už jen necelé tři stovky a po následné epidemii spalniček zemřel v 60. letech poslední čistokrevný příslušník kmene i s celou kulturou. Nepočtený kmen Mannekenků byl jakousi směsicí obou větších kmenů – potravu sice získávali hlavně z moře, ale nepoužívali k tomu loď. Do sčítání v roce 1911 přežilo už jen pět posledních příslušníků Mannekenků a dnes po nich zbyly jen tu a tam rozmístěné hory prázdných lastur, které si vršili okolo svých vesnic.

Estancia Harberton leží v chráněném zálivu u východního ústí průlivu Beagle a má velký historický význam. Postavil ji reverend Thomas Bridges, jeden z mála bělochů, kteří se zajímali o místní

indiány i jinak, než jako o objekty určené k otroctví či odstřelu. Koncem 19. století sepsal yámsansko-anglický slovník a vychoval syna Lucase, který jeho práci završil významným románem pojednávajícím o indiánech, nazvaným Nejzazší kus země (Uttermost Part of the Earth). Za života obou Bridgesů se stanice stala útočištěm domorodých uprchlíků všech kmenů bez rozdílu. Získala si takovou pověst, že na ni dokonce ani neútočili Selknamové, kteří jinak masakrovali každého bez rozdílu. Stanici dodnes spravuje původní rodina, i když mezi tím přešla na příjmení Goodall. Vedou čajovnu, hotýlek, bezplatný kemp a manželka majitele, americká biologka, si tam navíc zařídila výzkumnou stanici velkých mořských savců. A pořádají výlety na ostrůvek Martillo, kde hnízdí tučňáci.

Naši skupinu průvodci rozdělili na dvě poloviny a my jsme připadli do té, která jako první vyplula na ostrov. Jeli jsme velkým nafukovacím člunem a cestou se dozvěděli spoustu pravidel, která je v rezervaci nutné dodržovat – nesmíme dělat žádné hlasité zvuky ani prudké pohyby, musíme

chodit jen po vyznačených stezkách, máme se držet ve skupině a odstup od tučňáků si musíme držet minimálně tři metry. Jak se ukázalo, to poslední pravidlo zapoměli vysvětlit i tučňákům. Kdybychom ho chtěli dodržet, prchali bychom po ostrově s tlupou mladých tučňáků v zádech, protože mláďata byla nesmírně zvědavá a chodila si nás zblízka prohlížet. Na břehu, u něhož jsme přistáli, byli tučňáci rozdělení do dvou rasově odlišných skupin: na jedné straně se hemžili menší, černobílí tučňáci magellanští, na druhé se líně povalovali větší, kteří měli žlutý zobák, červené nohy a jméno tučňák oslí. Bylo tam dost rušno. Všichni neustále chodili do vody a zase ven, čistili si peří, hašteřili se, popocházeli a houfně prchali tu od nějakého dravce na zemi, tu od něčeho ve vodě – vypadalo to, jako když se přelévá rtuť v nádobě. Také dost smrděli.

Průvodce nás pak zavedl na vrcholek ostrova, kde si magellanští tučňáci za účelem hnízdění hrabali až dva metry hluboké nory, seděli v jejich ústí a tvářili se nenápadně. Kromě toho se tam potulovala řada malých dravců, slídících po nechráněných vejcích či mláďatech, velké chaluhy, slídící po větších úlovcích, a obrovští kondori, kteří neslídili po ničem, zato se divoce prali o mrtvolu.

Mezi tím vším se pletly spousty hus a dalších mírumilovnějších vodních ptáků. Zkrátka tam bylo živo jako na hlavním nádraží a také tak těsně, protože ptáci se zjevně rozhodli, že se lidskými návštěvníky nenechají rozházet.

Pak nás ale přijela vystřídat druhá skupina a my jsme museli odjet, velmi neradi. Další část programu ale byla neméně zajímavá.

Zavedli nás do muzea mořských savců, které vybudovala manželka majitele farmy. Bylo sice malé, ale velmi kvalitní, poučné a doplněné opravdu zajímavým výkladem. Jeho obsahem byly odborně zpracované kostry víc než poloviny všech známých mořských savců, většinou zavěšené u stěny, na které byl za kostrou pro ilustraci

nakreslený její původní majitel. Zavedli nás také dozadu do výzkumné stanice, v níž zpracovávali nové vzorky. Některé kostry velryb měly přes deset metrů a byla to opravdu největší sbírka tohoto druhu, jakou jsem kdy viděla.

Zpět do Ushuaie jsme se vrátili výtečně naladěni kolem druhé odpoledne a shledali, že tam stále vydržel krásný a teplý slunečný den bez větru. Takový malý zázrak. Matesa proto napadlo, že bychom si mohli pronajmout vyhlídkový let nad průlivem. Zajeli jsme tedy na letiště, kde nám mladý pilot v modrém overalu sdělil, že to není žádný problém, poletíme dvěma letadly a ať mu dáme půl hodiny na přípravu. Ukolébaní precizností cestovky Piratravel jsme se rozhodli v té půlhodině zajít na pivo. Chyba. Když jsme se vrátili, vyřídili formality a zaplatili, vrazila dovnitř tříčlenná skupina vedená velice nepříjemnou průvodkyní, která tvrdila, že si let objednala na jednu hodinu, a sice se trochu zdržela (bylo půl čtvrté), ale rozhodně má nezadatelné právo letět před námi. Byla natolik ukřičená a arogantní, že se s ní nikomu nechtělo hádat. Navíc, na rozdíl od nás, mluvila španělsky, takže piloti zapomněli poslední zbytky angličtiny a rezignovaně ji s omluvnými úsměvy vrhanými naším směrem odvedli do letadla připraveného pro nás. Se slovy, že budeme čekat maximálně 15 minut, odletěli a vrátili se za půldruhé hodiny. Mezi tím se samozřejmě zdvihl standardní patagonský víchr, zatáhlo se a obloha se připravila na dešť. Piloti po návratu na můj vkus dost dlouho a vzrušeně diskutovali nad tím, jestli se ještě vůbec dá letět, či už je počasí úplně nevhodné,

jak by se případně daly vrátit Matesovi peníze zaplacené kartou a jak to všechno vlastně vyřešíme. Nicméně jako všichni Argentinci při tom byli velice milí, usměvaví a plní omluv, takže se na ně člověk ani moc nemohl zlobit.

Samotný let byl nakonec hezký a letadlo s námi házelo poměrně snesitelně. Nad horami se dramaticky honil déšť a zkráplěl úbočí i ledovce, slunce občas prorazilo a ozářilo mořskou hladinu, po vodě pluly lodě a Ushuai dominovala její momentálně největší budova, patnáctipatrová loď chystající se odjet do Antarktidy. Docela mě také zaujalo, že pilot měl v letadle ciferníky před sebou vyskládané do takové výšky, že ven, při svém nevelkém vzrůstu, mohl vidět, jen když se pořádně povytáhl a nadzdvihl v sedadle. Doufám, že za pár let takto nebudou se všemi těmi navigacemi, obrazovkami a dálničnickými známkami vypadat i auta na silnici.

Udělali jsme 85 km dlouhou osmičku nad průlivem a v obou obrátkách jsme za sebou viděli druhé letadlo s Olgou a Vojtou. Přistání zvládl pilot na jedničku. Lítat v trvale bouřlivé Patagonii asi chce velkou dávku zručnosti.

Protože večere se v patagonských hospodách podává až od osmi, vydali jsme se ještě na prohlídku největší místní pamětihodnosti a nejstarší stavby, vězení, které je dnes přebudované na muzeum. Zajímavá je už i samotná budova – z centrální přijímací haly se paprskovitě do půlkruhu rozbíhá pět dvoupatrových ramen, po celé délce naplněných s celami a na konci zakončených společnými sociálkami. Jedno z ramen nechali v původním stavu, aby si návštěvníci mohli udělat představu, jak moc drsně mohla být završena kariéra zločince na sklonku 19. století. Cely byly malé, vlhké, děsně promrzlé a nijak nevytápěné, jediný zdroj tepla představovala poměrně malá kamna stojící uprostřed dlouhatánské chodby. Společné sprchy značně připomínaly Osvětim. Vedle nich byla už jen malá umývárna s klasickými koryty, jaká si Mates pamatoval z dob své služby socialistické armády, a pět otevřených latrín. Když k tomu připočteme těžkou práci při kácení dřeva, metry sněhu, pokrývající oblast v zimě, a naprostou absenci lékařské péče, muselo to být opravdu zabíjäcké místo.

V ostatních křídlech vězení jsou dnes umístěna muzea, umělecká galerie a obchody se suvenýry, takže člověk může v areálu klidně

strávit celé odpoledne. My jsme ale měli hlad, a tak jsme prošli jen dvě křídla a raději pak utíkali na osmou do hospody, protože na místo v dobré restauraci se po deváté večer už musí vystát pořádná fronta.

pondělí 22. února

Po pěti nocích jsme opustili Ushuaiu a vraceli se horami podél jezera Fagnano zpět na sever, kde jsme plánovali natankovat za poslední, na bankomatech těžce vybojované argentinské peníze. Nad Ohňovou zemí se hnaly nízké a těžké černé mraky a spolu se svištícím víchrem nám odjezd značně usnadnily.

Před Rio Grande ale vysvitlo slunce, i když nejspíš jen proto, aby nad městem byl dobře vidět podivný šedý příkrov, který ho úplně zahalil. Nepovedlo se nám zjistit, jestli je to prach, smog nebo kouř, každopádně ale jeho zdroj tkvěl kus za městem a policie do těch míst zablokovala vjezd. Centrum budilo dojem, že projíždíme městem duchů, kde se z hlubokých temných stínů vynořují přízraky, maximální dohlednost byla tak na tři metry. Asi díky této ponuré náladě nás napadlo navštívit místní hřbitov, a byla to docela zajímavá zkušenost. Jednotlivé rodiny si tam totiž budují hrobky v podobě slušně velkých domků, postavených často z železobetonu na velmi solidních základech – v některých částech světa by takové příbytky přivedly k nadšení i poměrně početnou rodinu. Vypadalo to tam trochu jako v mírně stísněném sídlišti. Jediný volný prostor představovala centrální vstupní ulička osázená stromy a květinami, v jejímž čele se tyčil obrovský bílý a dost nepatříčně rozžásaný Kristus.

Z Rio Grande jsme se pak vrátili kousek zpět a vzápětí zahuli do vnitrozemí ostrova, směrem k chilské hranici. Sledovali jsme trasu, kterou nám v letadle nakreslil chilský důstojník, a Mates na základě jeho rady objednal nocleh v estancii Russfin. Za městem okamžitě zmizel asfalt, všechna auta i dým. Krajina se mírně zvlňila, objevily se lesíky, lamy, ovce a občas i nějaká říčka nebo jezírko plné plameňáků. Zhruba každých deset kilometrů se u cesty ukázala farma, což byla skupina více či méně udržovaných domků obklopených ovčími ohradami.

Tip na překročení státní hranice do Chile právě v těchto místech byl skvělý. Chvilí po nás tam dorazil z protější strany jen jediný motorkář, jinak tam nebyla ani noha. Argentinskou celnici představovala maličká a děsně přetopená místnůstka se dvěma stoly, jíž dominovala puštěná obří televize. Jinak byla úplně prázdná, ale za chvíli se tam přiloudala nějaká paní v uniformě, sedla si ke stolu č. 2 a prohlásila, že pro nás nemůže nic udělat, protože

nejprve musíme absolvovat přihlášení u stolu č. 1. Chvilku jsme se tedy společně dívali na televizi, pak velmi rozvázně vstoupil další celník a začal si pomalu nastavovat datum na razítku. Poté dlouho a pečlivě přepisoval rukou údaje z našich pasů do jakési knihy. Do zvuků televizních zpráv cloumal víchr celým domkem tak, že plechová střecha hlasitě drněla. Vevnitř bylo vedro k padnutí, a když jsme si odkládala poslední akceptovatelnou vrstvu oblečení, docela jsem žasla, jak to tam ti dva dokáží vydržet ve čtyřech vrstvách oblečení včetně svetru a vaťáku. Celý proces byl i při tom přízračně zpomaleném tempu asi tak padesátkrát rychlejší než na kterékoliv jiné z těch mnoha chilsko-argentinských hranic, které jsme zatím absolvovali.

Chilská celnice byla o kilometr dál, museli jsme k ní projet brod a byli jsme tam už úplně sami. Od auta jsme se k registračnímu domku probili vichřicí za uši rvoucího vytí větrné korouhve, která se divoce otáčela vzadu. Takhle celnice byla promrzlá, holá a výkonná. Celníci stáli za přepážkou a synchronizovaně a rychle pracovali. Oproti Argentincům také měli k dispozici WC. Při kontrole převážených potravin se nám pokusili vyhodit med, pak si ale všimli, že je chilský – nakoupili jsme ho ještě v Punta Arenas a Argentinci ho při dvou předchozích průjezdech hranic úspěšně přehlédli. Je docela zajímavé, jak dva národy s v podstatě totožnými kořeny dokážou stejný problém uchopit z úplně opačných konců.

Za celníci jsme se vydali do úplněho neznáma. Žádný z dostupných zdrojů nepodával aspoň trochu užitečné informace o turistickém ruchu v této části Ohňové země, a to i přesto, že ji tvoří rozlehlý národní park Karukinka. Jediná zpráva v průvodci byla dost vágní, typu „jezero Blanco je velice krásné a stojí rozhodně za návštěvu“. Udělali jsme si tedy k němu odbočku po jediné cestě, kterou nabízela mapa (oproti GPS, která nenabízela žádnou). Brutálně divokými pralesy, proti kterým byl ten nad Ushuaíou upraveným zámeckým parkem a kde se zcela jistě nedalo procházet, jsme dorazili k rozbouřenému jezeru, jehož břehy bičoval vysoký příboj. Zde silnice končila u několika rybářských domků, dál nebylo už vůbec nic. Na žádné výlety to tam rozhodně nevypadalo.

Vrátili jsme se tedy raději zpět na hlavní polňačku a pokračovali dál k Russfinu. Vzhledem k tomu, že to je jediné ubytování a jediná

čerpací stanice mezi Rio Grande a Porvenirem či Cerro Sombrero, což je dobrých 300 km, čekala jsem aspoň malou vesnici. Pokud se tak dá říkat třem obytným domům (z toho jeden opuštěný) a několika ovčím ohradám, pak tam vesnice opravdu byla. Zato stanice byla celkem velká, jednalo se totiž o obrovskou pilu s vlastní opravnou aut a strojů, obklopenou domky pro dělníky. Ubytování pojímali jako doplňkovou činnost a je fakt, že moc velký frmol tam nebyl – byli jsme jediní hosté toho dne a pravděpodobně i týdne. Pokoje nám přidělili v nízkém a dlouhém dřevěném baráku, kde bydleli i jejich zaměstnanci. Uprostřed měl kuchyňku spojenou se společenskou místností a vybavenou televizí, ve které běžel Spiderman ve španělštině. Pokoje byly krásné, útulné a nevytopené. Všechny domy stály asi půl metru nad zemí na kůlech a kolem nich a hlavně pod nimi se potulovalo početné družstvo polárních lišek a koček, zřejmě žijících ve vzájemném respektu a shodě – jídlo je jídlo. Byly jich tam opravdu desítky. Některé kočky se daly hladit, lišky nikoliv, ale faktem je, že když jsem viděla, jak se pořád usilovně drbají, zas tak moc mi to líto nepřišlo. Lišky byly maličké a šedivé a vypadaly jako kouzelné bytosti z nějaké pohádky – měly něžné šikmé oči a huňaté ocasy.

Protože do večere bylo ještě dost času, zkusili jsme na druhý pokus vniknout do národního parku Karukinka. Podle mapy měla cesta z Russfinu vést k rangerské stanici buď u řeky Grande, nebo u jezera Lynch. Vydali jsme se po ní a čím dál víc nám docházelo, že to tu o turistice rozhodně nebude. Ne, že by to nebylo hezké. Na začátku odbočky byla brána, kterou jsme si drze otevřeli, a dál už silnice vedla mezi ovčími pastvinami plnými lam, nejrůznějších ptáků a občas i ovcí. Říčky překonávala pomocí brodů, ale byla poměrně dobře udržovaná. Pak vjela do lesa a začaly problémy.

Prales byl hodně prokáčený, ale zřejmě už před dost dlouhou dobou, takže v něm zůstal dostatek vysokých stromů, aby mohly napadat křížem přes cestu. Místní to moc neřešili – kde to šlo, stromy objížděli okolo, kde ne, prořízli v kmeni opravdu jen minimální průjezd. Pohled na prořídlý prales plný dávno navršených a nikdy neodvezených

řad dříví byl dost smutný. Chilané mají sice mnohem výkonnější celníky, ale o turistickém ruchu by se od Argentinců ještě měli něco přiučit.

V devadesátých letech se americká dřevařská společnost Trillium rozhodla, že tlak ekologů na ochranu přírody při těžbě dřeva je v Severní Americe už dost neúnosný a dřevo pabuků je beztak na nábytek nejlepší, a skoupila podstatnou část lesů ve vnitrozemí největšího ostrova Ohňové země. Pak v nich bez jakékoliv kontroly začala kácet takovým způsobem, že obratem přirozeně zformovala bojovné skupiny ekologů na obou stranách hranice. Aktivisté hned rozjeli řadu soudních sporů a právníci brzy dřevaře přivedli do neradostné finanční situace. Největším věřitelem Trillia se stala banka Goldman Sachs, která v rámci vyrovnání získala od společnosti veškeré lesní pozemky na chilské straně Ohňové země. Pak je, zřejmě vzhledem k tomu, že by je jen těžko dokázala uložit do trezoru, věnovala chilské vládě a pomohla na území zřídit národní park Karukinka, který by se měl zaměřovat na regeneraci těžce postiženého ekosystému.

Samozřejmě jsme se nikam nedostali – naše terénní auto jeden objezd padlého kmene prostě nezvládlo, protože mu nefungovala závěrka diferenciálu. Vrátili jsme se tedy stejnou cestou zpět a vzdali další plány na procházky v této oblasti. V estacii nás čekala večeře ve společné jídelně určené pro dělníky pracující na pile. Jídlo tady bylo jednoduché, vydatné a velmi dobré – u okénka nám na ták naskládali hustý zeleninový krém, obrovský kus dušeného hovězího s bramborovou kaší, housky, ovoce a limonádu. Nevím, kolik tam v tom bohem zapomenutém kraji dělníkům platí, ale krmí je rozhodně skvěle.

Po večeři jsme zjistili, že jsme při průjezdu pilou píchli kolo. Hoši tedy strávili mrazivý večer ve vyjícím vichru uprostřed davu pozorujících je lišek a koček, ležící na zemi a snažící se povolit šrouby. Když vyprostili rezervu, zjistili, že jde pouze o náhradu určenou k dojezdu do nejbližšího servisu, což se v těchto končinách dalo dost obtížně realizovat. Vedoucí estacie nám ale slíbila, že nám kolo v jejich dílně ráno někdo určitě slepí.

úterý 23. února

Úterý začalo i pokračovalo poměrně vtipně. Mates ráno přesně podle instrukcí vstal už kolem šesté a chystal se řešit opravu pneumatiky. Bohužel se nikdo nechystal s ním, takže víc než půl hodiny čekal sám ve vymrzlé společenské místnosti. Pak se z jednoho z pokojů vypotácel nějaký chlápek, který ho pomocí posunků odeslal do kanceláře, kde ale také nikdo nebyl. Věc se dala do pohybu až těsně před snídaní kolem osmé, a pak už to naštěstí odsýpalo – mechanikům se po kratším boji podařilo kolo sundat a duši zalépit, Matesovi se však bohužel nepodařilo zaplatit. Nefungovala mu ani jedna z kreditek a žádnou hotovost jsme s sebou neměli.

Nakonec jsme vyjednali platbu v eurech, z čehož neměla velkou radost ani jedna ze stran. Pod dohledem lišek jsme pak aspoň trochu debordelizovali převrat v autě (náhradní kolo bylo pochopitelně umístěné na dně kufra a pod všemi našimi věcmi) a vyrazili dál do divočiny.

Silnička teď vedla vesměs pastvinami plnými lam, ovcí, koní a ptáků, včetně plameňáků brodících občasná jezírka. Krajina zcela postrádala jakékoliv stopy osídlení, pokud nepočítám stovky kilometrů plotů, které i zde naprosto nesmyslně rozdělovaly půdu a často byly ověšené vysušenými mrtvolami zvířat, kterým se nepovedl přeskok. Jedna lama dokonce na vršku plotu visela ještě živá a smutně za námi z té pasti otáčela hlavu. Zastavili jsme a přemýšleli, jak jí pomoci, ale nepřišli jsme na žádný způsob, jak ji vyprostit, byla moc vysoko.

Guanako je druh lamy přizpůsobený horským a arktickým podmínkám, a proto se jí daří nejlépe v jižní Patagonii a Ohňové zemi. Je to sudokopytník příbuzný velbloudům a dorůstá přes metr výšky a kolem 100 kg váhy. Lamy mají chodidla s nášlapnými polštářky, díky kterým skvěle šplhají po skalách i ledu a výborně plavou ve vodě. Stejně jako velbloudi jsou mimochodníci (vykročí vždy oběma pravýma či levýma nohama současně) a přežvýkavci se třemi oddělenými žaludky, díky kterým dokáží sežrat a zpracovat téměř cokoliv. Mají výborný zrak i sluch a ke komunikaci proto používají značnou škálu zvuků včetně bečení, pištění, cvakání, hučení a vrčení. Sdružují se do desetičlenných stád samic s mláďaty, které vede dominantní samec. Mladí samci tvoří početnější stáda, v nichž si navčívají způsob boje, který pak uplatní při získání vlastních samic. Vzhledem k tvrdým povětrnostním podmínkám si samice osvojily užitečnou dovednost – dokáží si načasovat dobu porodu tak, aby se mládě narodilo do pěkného počasí, ideálně v poledne, kdy stihne na slunci oschnout, aniž by dříve umrzlo.

Před polednem jsme dorazili k pobřeží zálivu Bahía Inútil a také k telefonnímu signálu. To jsme zjistili ve chvíli, kdy nás zavalila exploze esemesek a nepřijatých hovorů, všechny z naší banky. Následující půlhodinu jsme prostáli na kopci, kde by nejméně kolísavý signál, a vyjednávali s naší bankou, která nám zablokovala všechny platební karty. Ukázalo se totiž, že jeden z těch početných argentinských bankomatů, v nichž jsme neustále zkoušeli za pomoci všech karet vybrat hotovost po těch nesmyslně malých částkách, které byly bankomaty ochotné vydat, byl napíchnutý a akutně teď hrozí, že nám někdo vyluxuje účet. A protože za peníže na účtu v takovém případě ručí banka, rozhodla se, že ji nezajímá naše aktuální situace, a karty nám nekompromisně vyřadila z provozu. Naštěstí se do toho vložil náš bankéř, který věděl,

kde jsme, a dokázal nám během chvilky na dálku převést nějaké peníze na účty dětí, které své platební karty zatím nepoužily.

Docela rádi jsme zase odjeli ze signálu a od potíží civilizace. Kousek před námi byla na pobřeží soukromá stanice pečující o kolonii tučňáků patagonských. Pochopitelně tam vybírali vstupné, ale Olžina karta našťastí už fungovala a byli jsme na území Chile, kde, na rozdíl od Argentiny, berou karty opravdu všude. Tučňáků bylo na pobřeží sice jen pár desítek, měli ale u sebe mláďata a byli nádherně barevní a opravdu obrovští – pletlo se mezi nimi stádečko ovcí a oni jim s přehledem koukali přes hřbety. Postávali a polehávali, štěbetali a oháněli se proti sobě zobáky. Občas se některý z nich vydal na kolébatý pochod, zastavil se u skupiny ovcí a vážně se na ně zahleděl. Pak se pustil dál a na závěr jen tak mimochodem klovl některého kolegu. V zelené trávě a na ostrém slunci vypadali strašně nepatřičně, člověk si je automaticky spojuje s ledem a sněhem.

Tučňáci patagonští jsou druhým největším druhem tučňáků – můžou vyrůst až do 90cm výšky a v době dostatečného přísunu potravy i k 20kg váhy, i když většinou váží jen kolem 12kg. Žijí se zejména hlavonožci – krakaticemi a olihněmi, které doplňují rybami. Umí se přitom ponořit víc než 300m hluboko a pod vodou vydrží až 10 minut. Černobílé peří jim doplňují výrazně žluté pruhy na zobáku, po stranách hlavy a na náprsence. Mláďata jsou čokoládově hnědá a jejich peří spíš připomíná hustou liščí kožešinu. Tito tučňáci si nestaví hnízda, ale jediné vejce nosí po dobu dvou měsíců uložené na nohách a překryté kožním záhybem. Rodiče se přitom střídají každých pět dnů. Na zimu mláďata odloží do společné školky a vzpomenu si na ně s jídlem jen jednou za tři týdny – jejich potomci za tu dobu zhubnou o třetinu.

Po této milé zastávce nás čekal už jen přesun zpět do Punta Arenas. Nastupování na trajekt bylo typicky jihoamericky zmatené. Ke dvěma přístavištím (vzdáleným od sebe asi 300m) připluly současně dvě lodě, následně se začaly složitě přesouvat od jednoho mola k druhému a spolu s nimi se přesouvala i všechna auta čekající na zemi – celé to vypadalo jako nějaký podivný zasnubní tanec. Přesouvali jsme se s ostatními a doufali, že nás nakonec aspoň jedna z lodí nabere.

Moře bylo tentokrát velmi rozbouřené, trajekt se divoce houpal a vlny celou cestu stříkaly přes boky ve výši prvního patra až dolů na zaparkované lodě. Na pevnině jsme udělali jedinou zastávku u estancie San Georgio, což je komplex budov z roku 1882, postavený jedním z tehdejších nejbohatších vlastníků půdy a majitelem flotily, která po moři přepravovala do Evropy vlastní vlnu. Dnes

z jeho impéria zbyl jen malebný hřbitov opuštěných dřevěných domů a u něj vraky dvou lodí. Parník je posledním zbytkem oné flotily a vedle něj leží kostra plachetnice, která na pobřeží ztroskotala. Díky rozbouřenému moři a jediné funkční pumpě v širokém okolí je to docela atraktivní zastávka.

Cesta do Punta Arenas byla v porovnání s tou kolem estancie Russfino dost nudná – zvířata jsme museli dlouze vyhlížet a většinou byla stejně dost daleko. Zato tam ale byli nanduové, kteří v Ohňové zemi nežijí. Punta Arenas nám po těch dvou týdnech v divočině připadalo jako obrovské a zajímavé velkoměsto. Navíc ubytování, které Mates předchozí večer objednal po internetu mezi dvěma fázemi výměny kola, naprosto předčilo jakékoliv naše očekávání. Dům v okrajové čtvrti nabízel dva pokoje v soukromí atriového domku tak neuvěřitelně vyzdobeného a udržovaného, že by i leckterá rakouská hospodyňka musela s hanbou utéct. Oba pokoje byly přeplněné soškami, živými i sušenými květinami, obrázky a ozdůbkami a na postelích dokonce ležely lehce hororové panenky v chorvatských krojích. Okna vedla do vytopené zimní zahrady, na jejíž skleněnou střechu bušil déšť, a součástí jednoho pokoje byla i gigantická vířivka.

Závěr tohoto podivného úterý proběhl ve stejném zmatku jako jeho začátek. Našli jsme si k večeři pěknou stylovou restauraci, kde buď toho dne vyměnili všechen personál, nebo tam všichni jeli v hodně tvrdých drogách. Přestože venku měli jídelní lístek uvedený v angličtině, uvnitř byli tímto jazykem zcela nepoznamenaní a lámaně se tam s námi domluvil pouze jediný číšník, který však právě zahajoval teprve druhou hodinu ve své číšnické kariéře. Naše objednávka, překládaná někým, kdo se vůbec nevyznal ani v jejich jídelníčku, ani v naší angličtině, dopadla tak, jak se dalo čekat. To, že nám donesli úplně jiná jídla, než jaká jsme si objednali, až tak překvapivé nebylo. Ale přestože jsme si

objednali každý něco jiného a zodpověděli přitom spoustu dotazů ohledně propečenosti, příloh apod., a přesto nám nakonec všem donesli úplně to stejné a bez jakékoliv přílohy, to už bylo dost překvapivé. Abych byla přesná, jednu přílohu jsme přece jen dostali – Matesovi k pečenému kolenu přiložili smažené kalmary (přestože si objednal steak s pečenými bramborami). Po jídle a dezertu se nám ještě pokusili vnutit dvě polévky, s tím jsme je ale už poslali pryč. Chudák Mates, který se velmi těšil na krvavé maso, to málem nerozhodil a chvíli vypadal, že se snad půjde poprat. Pravdou je, že za sebou měl opravdu těžký den.

středa 24. února

Poslední den v Patagonii jsme měli jako rezervu a tudíž bez naplánovaného programu. Rozhodli jsme si tedy navštívit pevnost Bulnes, ležící asi 50 km za městem směrem na jihozápad, která se se závratně dlouhou historií trvajících plných 172 let pyšní hrdým titulem „první chilská osada v zemi“. Chilané si z ní udělali tak trochu disneyland, dřevěné domy jsou pouhé repliky. Původní pevnost se svou vybaveností blížila prvobytně pospolným vesnicím, jaké se na našem území stavěly někdy v období kultury popelnicových polí. Až na to, že u nás se k obraně těchto vesnic nepoužívala děla a k ukáznění jejich obyvatel vězení. Faktem je, že to v roce 1843 neměli osadníci v Patagonii vůbec jednoduché – domovská země byla daleko, zásobování vážlo, osvědčené zemědělské postupy nefungovaly, a k tomu ti indiáni a počasí. Abych to shrnula – celá osada, pyšníci se označením pevnost, se skládala z asi deseti malých domků a jednoho velkého (rozumějte 10x5m), kde bydlela celá místní armáda, dále tam byla malá chalupa se zvonící, což byl kostel, jedna o metr delší chatrč, což byl guvernérův palác, a jedna dvoupatrová věž s dřevěnými mřížemi místo okenic, což bylo vězení. Obehnáno dřevěnou palisádou a doplněno šesti děly a jedním nevalným přístavem, to byl celý výkvět západní civilizace.

Smutné na tom je, že i s tímto málem dokázali Evropané převálcovat všechny indiánské kultury, které v této oblasti bez problémů fungovaly celá tisíciletí.

To jsem se ale trochu rozohnila. Pravda je, že Bulnes je pěkné a zajímavé místo vhodné k příjemné procházce, že tam mají úplně nové a velice kvalitní interaktivní muzeum a že určitě stojí za návštěvu. My jsme tam například vydrželi dobré tři hodiny.

Odpoledne jsme pak už v podstatě jen proflákali. V centru Punta Arenas jsme se podívali na vychvalovaný hřbitov, což je velmi charismatické místo plné mramoru, květin, fotek a zeleně. Pro mě to byl spíš důkaz, že i po smrti jsou třídní rozdíly pěkně zapeklité. Hrobky těch nejbohatších rodin byly zřejmě mnohem větší než domy, ve kterých příslušníci těch chudších bydleli zaživa. Se zmenšujícím se majetkem se pak hrobky smrskávaly, až k těm posledním v zadní části hřbitova, kde nebožtíci spočívali v něčem, co připomínalo osmipatrový panelák tvořený kumbály velikosti 50x40 cm. Všechny ale byly s láskou opravované a ozdobené kytkami, takže je nejspíš vše v naprostém pořádku.

Poté jsme navštívili muzeum námořnictva, ale omylem jiné, než jsme měli v úmyslu, protože všichni nám doporučovali muzeum, které, jak jsme později zjistili, je kus za městem. To v centru bylo poměrně nezajímavé, až na několik přístrojů umístěných v prvním patře.

Kupodivu mnohem zajímavější byla návštěva paláce rodiny Menendezových, právě těch, kterým patřila včera navštívená estancia San Georgio a několik největších hrobek u vstupu do hřbitova. Dům postavený okolo roku 1900 byl velmi honosný, zařízený ve stylu Ludvíka XIV., plný mramoru, mahagonu a čínských váz,

nícméně byl překvapivě malý. Rodina měla asi deset dětí a naprosto nechápu, jak je tam dokázali naskládat. Ale to jsme pořád u toho složitého živobytí v Patagonii – v tak spartánském a nevlídném prostředí nejspíš ani ty nejbohatší nenapadne, že by měli dělat dům větší, než nezbytně potřebují.

Na poslední noc jsme měli dopředu domluvené ubytování v tom, čemu se v Patagonii říká hostel. Ve skutečnosti šlo o bed and breakfast v domě na hlavní třídě u autobusové zastávky, toho času obývané ožralým indiánem, který v náručí něžně choval krabici vína. Dům patřil velmi sympatické paní, která se nám věnovala s naprosto neuvěřitelnou dávkou altruismu a zcela v tradici tohoto kraje dokázala do nevelkého domu natěsnat svou rodinu,

několik skupin hostů a ještě u toho vytvořit pohodovou a příjemnou atmosféru. Navíc nám rezervovala stůl v restauraci všeobecně považované za nejlepší steakárnu ve městě, která plně a bez výhrad uspokojila i Matesa.

čtvrtek 25. února – pátek 26. února

Ráno nás čekal úkol největší, a to sbalit a nacpat do každého batohu dvě láhve chilského vína tak, aby přežily transport letadlem i manipulaci amerických letištních zřízenců. Kdyby existovaly závody v synchronizovaném skládání puzzle, asi bychom na ně právě absolvovali pěkný trénink. Nakonec se nám podařilo dát všechno dovnitř tak, aby nikde nic nepřebývalo ani nevyčuhovalo a, jak se pak ukázalo doma, aby se ani nic nerozbilo. Papež František nejspíš požehnal nejen rodné Argentině, ale i sousednímu Chile.

Na letišti jsme měli být v poledne, takže nám dokonce zbyl i čas na poslední turistickou zastávku, která se nacházela na pobřeží mezi Punta Arenas a letištem. A musím říct, že jsem byla moc ráda, že jsme to zvládli. Bylo to muzeum Nao Victoria, tedy to námořní muzeum, místo něhož jsme den před tím navštívili tu nezajímavou výstavu v centru města. Tohle bylo něco úplně jiného. Jednalo se o repliky několika lodí, které bylo možné prolézt a prozkoumat.

Jádrum všeho byla karavela Victoria, která jako jediná z původní pětičlenné flotily lodí dokázala v letech 1519–1522 s výpravou Fernãea Magalhãese obeplout zeměkouli a, na rozdíl od svého velitele, se i vrátit zpět domů. Její replika je naprosto přesná, ve skutečné velikosti o 27 m délky a 7 m šířky. Když jsem po čtyřech prolézala podpalubí, kde 42 členů posádky strávilo víc než tři roky života se stropem pár centimetrů nad hlavou i v případě, kdy seděli, musela jsem jejich odhodlání a výdrž obdivovat. Vybavení bylo malé, klaustrofobní a tak spartánské, že dokonce ani velitel lodi neměl pro sebe víc než mrňavou špeluňku. Na zásoby tam také moc místa nebylo, takže není divu, že při plavbě přes Tichý oceán, kde se jim jaksi povedlo minout většinu úrodných ostrovů, téměř čtyři měsíce „jedli jen suchary, vlastně jen prach s hrstmi červů smí-

chaný, a také hovězí kůže, co byly na hlavním stěžni, aby se nepředěl". Fuj.

Další replikou byla desetidělová briga HMS Beagle, kterou v letech 1825–1836 brázdil místní vody kapitán Robert FitzRoy (ano, právě ten, který dal jméno skalnímu štítu nad El Chalténem) s mladým lékařem, jistým Charlesem Darwinem, na palubě. I ten největší škarohlíd, který z Victorie přejde na palubu lodi Beagle, musí uznat, že pokrok opravdu existuje. O 300 roků později už ubytovací prostory pro posádku jeví jisté známky pohodlí, kapitánská kajuta se dá označit výrazy obsahujícími slovo luxus, technické vybavení obsahuje takové vymoženosti, jako jsou převody či mnohem bezpečnější a snazší manipulace s kormidlem a plachtami. Tam se Darwinovi ty jeho teorie vymýšlely dobře, chtěla bych ho vidět, jak se nad zápisníkem krčí v podpalubí Victorie. Ale tam by vlastně vůbec ani nebyl, pochybuji, že měli na palubě lékaře.

V muzeu byly ještě dvě další, mnohem menší lodě. První z nich byl záchranný člun nazvaný James Caird (vůbec jsem netušila, že i záchranné čluny mívají jména), který roku 1916 dostal svému účelu, když zachránil posádku kapitána Shackletona z lodi Endurance, která zamrzla ve Weddelově moři při neúspěšné expedici s cílem překonat Antarktidu. Tedy, cestu o délce 1500 km v blízkém sousedství Antarktidy bych na takové kocábce dlouhé necelých 7 m moc podnikat nechtěla. Poslední lodí byl škuner Ancud, na jehož palubě roku 1843 přivezl Manuel Bulnes vojenskou posádku, která pro Chile zabrala tuto část Patagonie. Ano, to oni založili pevnost Bulnes, kterou jsme si prošli včera. Patagonie je poměrně malé území a všechno tam souvisí se vším.

A také pro nás to bylo už všechno, konec výletu. Čekala nás už jen cesta na letiště, kde byl jedinou pozoruhodností fakt, že v půjčovně aut nás ve čtvrté poledne očekával pouze lístek s instrukcemi, kde je schránka, do níž máme hodit klíče od auta. Pak následoval let do Santiaga, další let do Frankfurtu a ještě jeden do Prahy, odkud jsme zcela vyčerpaní vyjeli v pátek v noci směrem na Brno. Bez zavazadel, která si udělala vlastní výlet někam úplně jinam. Byla však rychle dostižena a dopravena letištní službou v neděli přímo k nám domů. Bez úhony a s červeným vínem pěkně uvnitř lahví. Takže nakonec bylo všechno v naprostém pořádku.

Yveta Cíglarová, Brno, prosinec 2016

www.cecik.cz

www.facebook.com/cecik.cz

<https://itunes.apple.com/cz/app/cecik/id947349726?mt=8>

Patagonie je těžce uchopitelnou zemí plnou extrémů a paradoxů. Přestože ji řada lidí považuje za samostatný stát, dělí se o ni Chile s Argentinou. Ačkoliv dnes hustota osídlení dosahuje pouhých 2 lidí na km², první lidé se zde usadili už před 14 tisíci let. Přestože jde o nejjihnější volně dostupné místo na zeměkouli, většinou tam panuje pekelná zima. I když je to dnes oblast chudá na počet živočišných druhů, dříve bývala rájem dinosaurů – pochází odtud nejstarší známý dinosaur (235 mil. let), největší dravec (14 metrů), absolutně nejtěžší (100 tun) i zcela nejmenší (20 cm) dinosaur. Dnešním návštěvníkům Patagonie nabízí nejostřejší a nejnedostupnější skalní štíty, nejrychleji rostoucí ledovec na světě a pravděpodobně i nejhůře předpověditelné a nejrychleji se měnící počasí na světě.

Vydali jsme se ověřit si to všechno osobně ve složení Mates, Yveta, Olga a Vojta v termínu 7.–26. února 2016. Z toho jsme skoro čtyři dny strávili cestou.